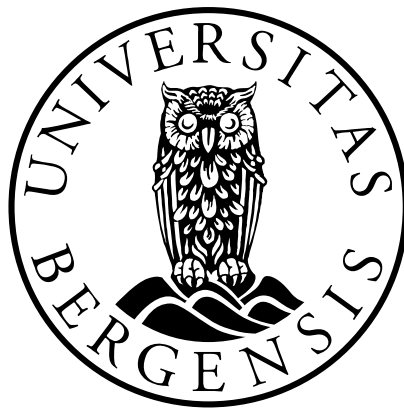

Ulovlig oppbevaring av narkotika

Kandidatnummer: 196

Antall ord: 13705

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

03.06.2019

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning.....	3
1.1 Tema og problem.....	3
1.2 Relevans.....	4
1.3 Metode og struktur.....	4
1.4 Avhandlingens avgrensninger	7
2 Bærende formål bak § 231	9
2.1 Utgangspunkter.....	9
2.1.1 Spredningsfare og omsetning	9
2.1.2 Vern av folkehelsen.....	10
2.1.3 Effektivitet og nulltoleranse	11
3 Oversikt over innholdet i § 231	12
3.1 Overtredelsesmåtene i bestemmelsen	12
3.2 Sammenhengen mellom de øvrige overtredelsesmåtene og oppbevaring	12
3.2.1 Oppbevaring og andre overtredelser i konkurrens	13
3.2.2 Oppbevaring under fortsatt forbrytelse	14
4 Nærmere om oppbevaring	16
4.1 Ordlyd og forarbeider	16
4.2 Høyesterett sin praksis om oppbevaring.....	18
4.2.1 Yttergrensene for oppbevaringsvilkåret	18
4.2.2 Kravet til rådighet.....	18
4.2.3 Rådigheten må være eksklusiv	19
4.2.4 Narkotika innenfor andres rådighetssfære.....	21
4.3 Besittelse i sondringen mellom hittegodsloven § 12 og straffeloven § 321	23
4.3.1 Overføringsverdi til § 231	25
4.4 Narkotika utenfor egen og andres rådighetssfære	27
5 Oppbevaringen må være «ulovlig» jf. § 231	29
5.1 Utgangspunkter.....	29
5.2 Generelt om rettsstridslæren	29
5.3 Rettsstridslæren og de øvrige delene av gjerningsbeskrivelsen i § 231	30
5.3.1 Oppbevaring for destruksjon etter forutgående skyld	31
5.4 Rettsstridslæren sin anvendelse når oppbevaringen skjer uten forutgående skyld....	33

5.4.1	Postmannen som frakter narkotika under tjenesten.....	35
5.4.2	Når en ektefelle oppbevarer	37
6	Avsluttende betraktninger	40
6.1	Nyere tids endringer innenfor kriminaliseringen av narkotika.....	40
6.2	Avkriminalisering av narkotika til eget bruk – konsekvenser for oppbevaringsvilkåret i §231	40
7	Litteraturliste

1 Innledning

1.1 Tema og problem

Oppgaven tar for seg hvilken befatning som kvalifiserer til at man «ulovlig oppbevarer» narkotika. Det vil si «stoff som etter regler med hjemmel i legemiddeloven § 22 er å anse som narkotika» jf. straffeloven 2005 § 231 første ledd.¹

Ofte vil dette være enkelt å fastslå når man tillegger vilkåret den betydning som følger av alminnelig språkbruk. Det dreier seg typisk sett om bringe narkotika under sin kontroll på en måte som avskjærer andres kontroll med den. Eksempler på dette kan være å gjemme unna narkotika i sin bolig, bil, båt, hytte og så videre.

Denne oppgaven er ment å fange opp de tilfellene hvor det er mer usikkert om vilkåret er oppfylt. Dette settes på spissen når ens befatning med narkotikaen er helt midlertidig, eller som følge av at man har narkotika utenfor sin private sfære. Det strafferettslige grunnprinsippet om legalitet settes på spissen under denne delen.

For at oppbevaringen skal være straffbar krever § 231 i tillegg at oppbevaringen er «ulovlig». I oppgavens neste del undersøkes det hva som ligger i dette vilkåret. Herunder behandles tre tilfeller som antas å ligge i grenseland for hva lovgiver ønsker å ramme med straffansvar. Tilfellene omfatter situasjonene hvor den ene ektefellen ser at den andre bringer inn narkotika i felles hus, når man som postbud transporterer narkotika, og når ens oppbevaring ender i destruksjon av stoffene. Det strafferettslige grunnprinsippet om at straff skal reflektere lovbrüterens klander settes særlig på spissen under denne delen.

¹ Når paragraftegn i det følgende brukes uten at en lov oppgis forut er det straffeloven 2005 det vises til.

1.2 Relevans

Det er viktig å ha et bevisst forhold til hvordan oppgavens spørsmål skal håndteres rettslig. Dette følger for det første av strafferettens særegenheter som rettsområde. Å ramme handlinger med strafferettslig klander innebærer en begrensning i menneskers frihet. Derfor kjennetegnes strafferetten av et strengt krav til legalitet. I tillegg inneholder strafferetten rettsvirkninger som er ukjent i andre rettsområder: En straffedom uttrykker samfunnets klander mot lovbrøyteren. Hensynet til rettssikkerhet begrunner på generelt grunnlag hvorfor spørsmålene oppgaven reiser er viktige.

For narkotikakriminaliteten gjør betraktningene knyttet til rettssikkerhet seg særlig gjeldende. Narkotikakriminalitet er ofte gjenstand for domstolsbehandling, og det er dermed grunn til å anta at det er mye befatning med narkotika i det norske samfunnet.² I tillegg rammer § 231 uaktsomme overtredelser jf. andre ledd.³ Ettersom det er enklere å påvise uaktsomhet enn forsett, blir de objektive vilkårene for straff særlig viktig å tolke riktig for straffebed som også rammer uaktsomhet.

1.3 Metode og struktur

Oppgavens formål er å undersøke hvor gjeldende rett setter grenser for ulovlig oppbevaring av narkotika. Dette får to implikasjoner: For det første må det analyseres hvor stor grad av kontroll man må ha med et narkotisk stoff for i det hele tatt å konkludere med at det foreligger oppbevaring. For det andre må det vurderes hvilke tilfeller som aktualiserer en innskrenkende tolkning av straffebedet i de situasjoner det i utgangspunktet foreligger oppbevaring, men hvor denne ikke nødvendigvis er «ulovlig».

Oppgaven er dermed todelt innenfor samme tematikk. For den presiserende tolkningen legges det til at vilkåret undertiden grenser mot andre handlingsalternativer i § 231 eller forsøk på brudd med disse. Noen tilfeller som undersøkes er dermed straffbare selv om oppbevaringsvilkåret ikke er oppfylt. I disse situasjonene må det imidlertid finnes tilstrekkelige beviser for brudd på andre deler av gjerningsbeskrivelsen i § 231 dersom

² Pr 18. februar 2019 foreligger det i alt 62 avgjørelser bare fra Høyesterett som omhandler narkotikakriminalitet etter straffeloven 2005 §§ 231 og 232. [Lovdata]

³ Utgangspunktet i straffeloven 2005 er å ramme forsettlig handlinger jf. § 21

forholdet skal føre til domfellelse.⁴ Dette belyser en side av hvor langt oppbevaringsvilkåret rekker. Oppgavens to deler vies omtrent like stor oppmerksomhet.

Adgangen til innskrenkende fortolkning av et straffebud er begrenset, og bør anses utelukket i de tilfeller en innskrenkende fortolkning går imot sentrale formål bak straffebudet som er gjenstand for tolkning.⁵ Derfor vil det i oppgavens kapittel 2 vies tid til de sentrale formålene som § 231 er ment å ivareta. Disse er konkretisert på bakgrunn lovens ordlyd i någjeldende og historiske versjoner av bestemmelsen, samt forarbeidene til disse og konkret praksis for Høyesterett.

Deretter vil det i kapittel 3 gis en oversikt over innholdet i § 231 for å belyse hvilken sammenheng oppbevaringsvilkåret inngår i. I forlengelsen av dette punktet vil det vies noe tid til hvordan Høyesterett håndterer tilfeller hvor oppbevaring kommer som et tillegg til brudd på andre deler av gjerningsbeskrivelsen i § 231. Dette kan beskrives som oppbevaringens øvre grense.⁶

Deretter blir oppgaven å undersøke den nedre grensen for når det foreligger oppbevaring i kapittel 4. I tråd med alminnelig juridisk metode vil lovens ordlyd, forarbeider og Høyesteretts praksis danne utgangspunktet for denne delen. Det tilføyes at det ikke er funnet noe litteratur som spesifikt behandler denne problematikken, for utenom strafferettslige standardverk som behandler vilkåret mer generelt.⁷ Av den grunn vil juridisk teori bare i liten grad berøres. De spørsmålene som ikke besvares gjennom autoritative rettskilder isolert vil deretter behandles etter en mer systemorientert analyse hvor det ses hen til andre regler i strafferetten hvor oppbevaring er tillagt rettsvirkninger.⁸ Målet er at analysen på dette punktet skal bidra til forståelsen av hvor stor kontroll man må ha med narkotika for å si at den oppbevares.

⁴ Dersom det kun foreligger straffbart forsøk vil dessuten regelen om tilbaketreden fra forsøk i § 16 andre ledd aktualiseres. Videre straffes forsøk gjennomgående mildere enn fullbyrdet forbrytelse jf. § 78 a.

⁵ Se Rt. 1979-1492 s. 1499 om avveiningen mellom «de hensyn straffebudet skal verne, og andre hensyn som det er grunn til å beskytte»

⁶ Dette er min terminologi. Poenget er at de andre overtredelsesmåtene i § 231 kan konsumere klanderer som ligger i oppbevaringen isolert. Det er dette omtales som den øvre grensen for oppbevaring.

⁷ Matningsdal 2016 og Andenæs 2008.

⁸ Rådighetsforhold er avgjørende i sondringen mellom anvendelsen av § 321 og hittegodsloven § 12.

I oppgavens kapittel 5 vurderes det hva som ligger i at oppbevaringen må være «ulovlig». Ordlyden gir på dette punktet uttrykk for at lovgiver ikke ønsker å ramme alle tilfeller av oppbevaring med straffansvar. I denne delen vurderes det hvilke situasjoner som aktualiserer denne betraktningen. Spørsmålet som da settes på spissen er om § 231 noen ganger må tolkes innskrenkende på bakgrunn av ulovlighetsvilkåret.⁹ Det vil først ses hen til hvilke hensyn som kan begrunne en innskrenkende tolkning generelt, og hvordan disse hensynene står seg i møte med narkotikastraffebudet spesielt. Dette gjøres for å avgrense mot de klare tilfellene hvor en innskrenkende tolkning ikke kan komme på tale.

Etter å ha kartlagt adgangen til innskrenkende tolkning av narkotikastraffebudet, vil denne innsikten benyttes som et utgangspunkt overfor de situasjonene som ble fremhevet i innledningen, som antas å ligge i grenseland for hva lovgiver ønsker å ramme med straffansvar. På den måten skal spørsmålet om hvor grensene går for den ulovlige oppbevaringen besvares.

I oppgavens avslutning vil det i kapittel 6 vies plass til noen refleksjoner rundt tematikken for øyet de lege ferenda. Nærmere bestemt konsentrerer avhandlingen seg på dette punktet om hvilke konsekvenser avkriminalisering av narkotika til eget bruk vil få for oppbevaringsvilkåret i § 231. Dette er relevant ettersom det er oppnevnt et rusreformutvalg som ser på muligheten for å flytte bruk og besittelse av narkotika fra justissektoren til helsesektoren.¹⁰ Ettersom regjeringen ikke ønsker avkriminalisering av eget narkotikabruk, er det imidlertid vanskelig å se ut fra formålet med utvalget hva de nærmere endringene skal bestå i. Likevel er det på bakgrunn av øvrige nasjonale og internasjonale omstendigheter nærliggende å anta at en endring på dette punktet før eller siden vil komme, og oppgavens avslutning tar for seg noen synspunkter om denne problematikken.¹¹

⁹ Gröning, Husabø og Jacobsen 2016 s. 194

¹⁰ Se regjeringens utvalg til rusreform: <https://rusreformutvalget.no/mandat/>

¹¹ I forarbeidene til straffeloven 2005 ble erverv av narkotika til eget bruk foreslått avkriminalisert jf. NOU 2002: 4 s. 330-331. Forslaget ble ikke fulgt opp jf. Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 93. Av internasjonale omstendigheter bør det nevnes at det foregår en liberalisering i narkotikapolitikken til land som Norge kan sammenlikne seg med. Ikke uttømmende nevnes det at flere delstater i USA, Luxembourg (fra 2020) og Canada tillater regulert omsetning av Cannabis til rekreasjonell bruk: se <https://www.rusreform.no/nyheter/2019/1/10/gjeste-blogginlegg-ruspolitiske-endringer-i-verden-avkriminalisering-og-regulering-2018>

1.4 Avhandlingens avgrensninger

Oppgaven fokuserer på de objektive vilkårene for straff. Den tar dermed ikke for seg de subjektive vilkårene, som handler om lovens krav til skyld. Til tross for dette utgangspunktet vil synspunkter knyttet til skyld kommenteres under behandlingen av ulovlighetsvilkåret i kapittel 5, ettersom synspunkter om skyld får betydning for denne delen.

Innunder de objektive vilkårene for straff kommer begrepet «narkotika». Begrepet har en kjerne som er alminnelig kjent, men begrepets legale yttergrenser har vært behandlet hos Høyesterett.¹² Denne oppgaven vil ikke vie tid til problemer knyttet til begrepet, og når begrepet brukes i det følgende legges det til grunn at det er tale om et stoff som klart regnes som narkotika.¹³

En tolkning av de objektive vilkårene for straff inngår i ansvarslæren. Ansvarslæren handler om hva som må til for å ilegge straffansvar. Læren er imidlertid omfattende, og det vil føre for langt å inkludere hele dens innhold i denne avhandlingen.¹⁴ Regler om medvirkning eller forsøk vil derfor ikke få noen selvstendig behandling.¹⁵ Ansvarslæren handler også om regler som kan bringe lovbrøteren ut av ansvar selv om en straffebestemmelse er brutt. Disse reglene omfatter unnskyldningsgrunner (utilregnelighet og faktisk eller rettslig uvitenhet) og rettferdiggjøringsgrunner (nødrett, nødverge og selvtakt). Disse regelsettene vil heller ikke få noen selvstendig behandling.

I tillegg grenser ansvarslæren til reaksjonslæren, hvor sistnevnte handler om hvilken straff som skal ilegges etter at det er konkludert med straffansvar. Denne delen av strafferetten behandles ikke.

Om en handling i praksis medfører straffansvar avhenger av om handlingen blir etterforsket av politiet og deretter brakt inn for domstolene.¹⁶ Dette gjør at ikke alle straffbare handlinger medfører straff. For å kartlegge om enkelte handlinger i praksis medfører straffansvar vil det

¹² Se Rt. 2009-780 og Rt. 2010-481

¹³ Cannabis, heroin, kokain, ecstasy osv.

¹⁴ Se straffeloven 2005 kapittel 3 og 4

¹⁵ Praksis for Høyesterett knyttet til medvirkningsansvar inneholder viktige bidrag for oppgavens spørsmål. Kildetilfanget begrenses dermed ikke som følge av avgrensningen. Poenget er at medvirkningsansvar ikke får noen selvstendig behandling.

¹⁶ Se straffeprosessloven kapittel 7 om påtale

være nødvendig å forholde seg til andre rettsområder enn strafferetten isolert. Man må da spesielt se hen til straffeprosessretten, påtaleretten og politiretten.

For denne avhandlingen fokuseres det ikke på hva som rent praktisk innebærer straffansvar. Spørsmålet under kapittel 4 er grensene for oppbevaringsvilkåret, og for kapittel 5 er spørsmålet hvor langt ulovlighetsvilkåret rekker i tilknytning til oppbevaringsvilkåret. For en slik analyse kreves det ikke at prosessuelle spørsmål berøres, og de rettsområdene som er fremhevet i forrige avsnitt vil av den grunn ikke inkluderes senere i avhandlingen.

2 Bærende formål bak § 231

2.1 Utgangspunkter

I denne delen vil de mest sentrale formålene bak § 231 presenteres. Formålene har nær tilknytning til hverandre, og er til dels overlappende. De er likevel konkretisert til å omfatte 1) hindre spredning av narkotika og tilhørende omsetning, 2) vern av folkehelsen, og 3) sikre effektivitet og lovgivers nulltoleranse. Bakgrunnen for oppdelingen er at hvert punkt sier noe selvstendig om lovgivers formål bak bestemmelsen.

2.1.1 Spredningsfare og omsetning

Narkotikakriminalitet ble for første gang regulert i straffeloven ved lov 14. juni 1968 nr. 4 hvor § 162 ble tilføyd i straffeloven 1902. Bestemmelsen tok sikte på å ramme «de profesjonelle leverandører av narkotiske midler, som prøver å skape et marked for narkotika».¹⁷ Personlig narkotikabruk ble derimot regulert av legemiddeloven.¹⁸ Siktemålet med bestemmelsen som ble tilføyd i 1968 kommer til uttrykk gjennom ordlyden:

«Den som til et større antall personer eller mot *betydelig vederlag* eller under andre særlig skjerpene omstendigheter ulovlig overdrar eller medvirker til å overdra stoffer som etter lov eller regler fastsatt med hjemmel i lov anses som narkotika, straffes med fengsel inntil 6 år. Bøter kan anvendes sammen med fengselsstraff. På samme måte straffes ulovlig tilvirking, innførsel, utførsel, gjennomførsel, erverv, utlevering, sending eller oppbevaring av slike stoffer *for å foreta omsetning* som nevnt i første ledd, eller medvirkning hertil».¹⁹

Ved revisjon i 1984 ble bestemmelsen endret på bakgrunn av at gjerningsbeskrivelsen ble ansett som for komplisert og utilstrekkelig.²⁰ Ordlyden fikk deretter en nøytral utforming ved at den omhandler de fleste former for befatning med narkotika i stedet for å fokusere på den

¹⁷ Ot. prp. nr. 46 (1967-1968) s. 17

¹⁸ Lov 20. juni 1964 nr. 5 om legemidler og gifter

¹⁹ Innst. O. XI. (1967-1968) s. 4. Kursiveringene er mine og gjort for å understreke de klareste spredning- og omsetningsaspektene i ordlyden.

²⁰ Ot. prp. nr. 23 (1983-1984) pkt. 1.1

profesjonelle narkotikaomsetningen.²¹ Likevel må det i tiden etter revisjonen fortsatt sies at kampen mot profesjonell narkotikaomsetning er bestemmelsens bærende formål. Til dette kommer det at legemiddeloven fortsatt skulle regulere tilfeller som «ikke er så grove», typisk besittelse av mindre mengder narkotika til eget bruk.²²

Systemet med å gradere straffansvaret for narkotikabefatning mellom legemiddeloven og straffeloven ut fra spredningsfare og tilhørende kriminell økonomi er videreført til 2005-loven gjennom § 231.²³ Hovedformålet bak § 231 er dermed fortsatt å forhindre spredning av narkotiske stoffer til økonomisk vinning for distributørene. Denne forståelsen finner også støtte i Høyesteretts praksis ettersom § 231 også anvendes for tilfeller som gjelder små mengder narkotika dersom denne er ment for spredning.²⁴

2.1.2 Vern av folkehelsen

Innholdet i § 162 i straffeloven 1902 har i det vesentligste overlevd til § 231 i straffeloven 2005.²⁵ En endring til 2005-loven er imidlertid at bestemmelsen nå faller innunder kapitlet «Vern av folkehelsen og det ytre miljø». I 1902-loven var bestemmelsen plassert under kapitlet om «Almenfarlige forbrydelser». Kapitteloverskriften viser at lovgiver anser befatning med narkotika som et forstyrrende element i opprettholdelsen og utviklingen av en sunn helsetilstand hos befolkningen.²⁶ Plasseringen av bestemmelsen gir dermed et klart signal fra lovgiver om hvorfor narkotikabefatning er straffbart.

Helseaspektet kommer også tydelig til uttrykk når man ser bestemmelsen i sammenheng med legemiddeloven § 24 som i første ledd straffer bruk av narkotika.

Etter dette er det klart at vern av folkehelsen utgjør et selvstendig formål bak § 231.

²¹Se lov 8. juni 1984 nr. 57 om hvordan § 162 skal lyde. Bestemmelsen er i det helt vesentlige lik som gjeldende § 231 i straffeloven 2005.

²²Ot. prp. nr. 23 (1983-1984) kap. 2 pkt. 2.1 nest siste avsnitt.

²³Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 410

²⁴Se Rt. 2010-449 avsnitt 10

²⁵Den øvre strafferammen for uaktsomme brudd er redusert fra to til et år jf. straffeloven 1902 § 162 fjerde ledd og straffeloven 2005 § 231 andre ledd.

²⁶Forståelsen av begrepet «folkehelse» er hentet fra store norske leksikon: <https://sml.sn.no/folkehelse>. Som det fremgår av fagartikkelen har ikke begrepet et klart presisert innhold siden det ikke er klart definert hvilke undersøkelser som er gyldige i vurderingen av folkehelsen.

2.1.3 Effektivitet og nulltoleranse

I § 231 er straffansvaret utvidet til også å ramme uaktsomhet. Dette er ikke gjort uten betenkeligheter, noe som kommer til uttrykk i den offentlige utredningen i forkant av straffeloven 2005. Utvalget ville operere med et krav om grov uaktsomhet når uaktsomhet utgjør et strafferettslig ansvarsgrunnlag, på grunn av kommisjonens «generelle tilbakeholdenhet med uaktsomhet som skyldkrav».²⁷

På narkotikakriminalitetens område uttrykte kommisjonen samme holdning. Under behandlingen av straffebudene til vern av helse og miljø foreslo kommisjonen «kriminaliseringen begrenset til grovt uaktsomme overtredelser».²⁸

Under departementets behandling fikk ikke dette forslaget støtte. For narkotikakriminaliteten spesielt begrunnes dette ut fra effektivitetshensyn i den situasjonen hvor siktede mener å ikke vite at han hadde befatning med narkotika. I slike situasjoner kan det være vanskelig å motbevise siktedes anførsel, og dette kan føre til urettmessige frifinnelser. Man ville også unngå situasjoner med «skjult forsett», og et krav om grov uaktsomhet vil vanskeliggjøre straffeforfølgningen i så måte.²⁹

Uaktsomhet som tilstrekkelig skyldkrav skal på denne måten sikre et enklere bevisbilde, og sørge for domfellelser i narkotikasaker. Ser man det senkede skyldkravet i sammenheng med bestemmelsens omfattende gjerningsbeskrivelse får man et inntrykk av at lovgiver opererer med en nulltoleranse innenfor dette rettsområdet.

²⁷ NOU: 2002: 4 s. 226

²⁸ NOU: 2002: 4 kap. 9.11.1

²⁹ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) kap. 4.2.3.4 siste ledd.

3 Oversikt over innholdet i § 231

3.1 Overtredelsesmåtene i bestemmelsen

Gjerningsbeskrivelsen i § 231 rammer den som «tilvirker, innfører, utfører, erverver, oppbevarer, sender eller overdrar» narkotika.

De konkrete overtredelsesmåtene svarer i stor grad til hva man legger i ordene etter naturlig språkbruk.³⁰ Den som «tilvirker» dyrker eller produserer narkotika. Den som «innfører» bringer narkotika til Norge over landets grenser, og den som «utfører» bringer narkotika ut fra riket. Den som «erverver» skaffer seg narkotika til eie, mens den som «sender» bruker andres transport til å overføre narkotika. Den som «overdrar» overlater narkotika til andre, og endelig handler «oppbevaring» om å ha narkotika selv.

3.2 Sammenhengen mellom de øvrige overtredelsesmåtene og oppbevaring

Det er en nær sammenheng mellom oppbevaring og de øvrige overtredelsesmåtene i § 231. Narkotika vil som regel måtte oppbevares før den kan «overdras» eller «sendes». Videre vil oppbevaring som regel følge etter å ha «ervert» eller «tilvirket» narkotikaen. Innførsel og utførsel kan ses på samme måte ettersom oppbevaring som regel vil skje i forkant eller etterkant av dette.

I motsetning til de øvrige måtene å bryte § 231 på skjer det ingen «bevegelse» av narkotikaen når den isolert sett oppbevares. Denne måten å bryte straffebudet på kan dermed ses som den minst graverende dersom man tolker bestemmelsen i lys av formålene, hvor bekjempelse av spredning og omsetning ble fremhevet som det viktigste i pkt. 2.1.1. Til tross for dette omfatter oppbevaringen som skjer etter straffeloven en mengde som er egnet for spredning. Det er nærliggende å anta at den som oppbevarer narkotiske stoffer som hovedregel har til formål å spre disse videre. Dermed vil oppbevaring fremstå like graverende som de øvrige overtredelsesmåtene.³¹ Kriminalisering av oppbevaring blir dermed viktig hvis man ikke har tilstrekkelige beviser for annen fullbyrdet overtredelse av § 231 eller forsøk på slik.

³⁰ NOU 1982: 25 s. 41

³¹ NOU 1982: 25 s.43

På denne måten kan man si at oppbevaring utgjør en restkategori for befatning med narkotika som ikke faller innunder de mer kvalifiserte former for befatning som åpenbart sikter mot spredning. Dette er viktig å ta i betraktning når spørsmål om konkurrans oppstår og oppbevaring vurderes i kombinasjon med de øvrige delene av § 231.

3.2.1 Oppbevaring og andre overtredelser i konkurrans

Som nevnt vil oppbevaring være en konsekvens eller forutsetning for å utføre andre forbrytelser mot § 231. Dersom det foreligger en slik øvrig forbrytelse bør det spørres om det skal dømmes for oppbevaring i tillegg.

I følge Rt. 2005-1524 avsnitt 13 må det «avgjerast konkret om det er naturleg å sjå på brota som eitt samanhengande tilhøve eller særskilde brot, jf. Rt. 1979-190. Dersom den som innfører det narkotiske stoffet, sel det etterpå, er det mest naturleg å sjå salet som eit nytt sjølvstendig brot. *Oppbevaring må etter omstenda vurderast på same viset*».³²

Rettsavgjørelsen som det ble vist til i forrige avsnitt gir anvisning på en konkret vurdering i spørsmålet om det skal dømmes for oppbevaring i tillegg til den øvrige forbrytelsen. I dommen uttrykkes det at etterfølgende salg etter innførsel utgjør separate brudd med bestemmelsen. Dette må forstås dit hen at salget uttrykker en selvstendig klander som ikke fanges opp av å bare dømme for innførselen, ettersom salget bryter med det sentrale spredning- og omsetningshensynet som ble presentert under pkt. 2.1.1.

For oppbevaringens vedkommende må dette etter «omstendighetene» vurderes på samme måte som for salget. Det blir naturlig å forstå Høyesterett dit hen at oppbevaringen, på samme måte som salget, må si noe selvstendig om klandereren til lovbyteren dersom det skal dømmes for oppbevaring i tillegg til den øvrige forbrytelsen. Dette følger også av hensynet til at straffedommen skal uttrykke den fulle klander mot lovbyteren, samtidig som at lovbyteren ikke skal lastes for samme feil flere ganger.³³

³² Anvisningen på en konkret vurdering er for ettertiden fulgt opp av Høyesterett jf. Rt. 2006-964 avsnitt 17. Min kursivering.

³³ Gröning, Husabø og Jacobsen 2016 s. 587

Oppbevaringen må altså si noe selvstendig om klanderer til lovbrøyerer dersom det skal dømmes for oppbevaring i tillegg til den øvrige forbrøyetelsen mot § 231. Det vil her være naturlig å gjøre en sondring mot det tilfellet at oppbevaringen bare kommer som en konsekvens eller forutsetning for de de øvrige brudd, og den situasjonen hvor oppbevaringen har en selvstendig funksjon. Oppbevaringen må sies å ha en selvstendig funksjon i det den pågår over lengre tid, eller blir foretatt for å muliggjøre et gunstig salg.³⁴

3.2.2 Oppbevaring under fortsatt forbrøyetelse

Oppbevaring vil inngå som en del av den befatningen man har når man driver ulovlig gjentakende narkotikavirksomhet. Klanderer ved virksomheten kan imidlertid konsumere klanderer som alene vises gjennom oppbevaringen, og da dømmes det ikke for oppbevaring i tillegg til den øvrige befatningen. En forutsetning er da at forholdet dømmes som en fortsatt forbrøyetelse.

Også for dette tilfellet må det avgjøres konkret om det er naturlig å se situasjonen som særskilte brudd, eller som et sammenhengende straffbart forhold jf. Rt. 2005-1524 avsnitt 13. I følge denne avgjørelsen vil det være utelukket å se ulikeartede brudd med § 231 som et sammenhengende forhold. Det må dermed som et grunnvilkår være tale om en sammenhengende likeartet virksomhet for å konstatere fortsatt forbrøyetelse.³⁵

Dersom det foreligger en gjentakende likeartet virksomhet må det være naturlig å betrakte dette som en fortsatt forbrøyetelse. I den vurderingen bør det særlig ses hen til om virksomheten har «sammenheng i tid, tilknytning til samme sted, og et eventuelt felles forsett [...]».³⁶ Avgjørelsen som rettssetningen er hentet fra handlet om en politimann sin tjenesteforsømmelse, men Høyesterett utformet vurderingstemaet generelt for tilfeller av fortsatt forbrøyetelse. For narkotikakriminaliteten spesielt bør det tillegges at det ved virksomhet

³⁴ Se til eksempel Rt. 2002-1530 hvor det ble straffet for innførsel og oppbevaring. Oppbevaringen hadde en selvstendig funksjon ettersom den tiltalte skulle holde oppsyn med narkotikaen mens den var gjemt i terrenget jf. side 1532 i avgjørelsen.

³⁵ Virksomheten kan bestå av gjentakende utførsel, gjentakende innførsel, eller gjentakende salgsvirksomhet osv.

³⁶ Se Rt. 1994-203 s. 204

som omhandler ulike typer narkotika kreves en konkretisering av hvilken virksomhet som angår de ulike.³⁷

Med dette som bakgrunn vil det være utelukket å dømme for oppbevaring isolert hvis det etter en konkret vurdering foreligger en fortsatt forbrytelse. Dersom oppbevaringen har en selvstendig funksjon, eller utgjør en dominerende del av hendelsesforløpet vil det derimot være uaktuelt å dømme forholdet som en fortsatt forbrytelse.

³⁷ Befatning med ulike stoffer utelukker dermed som et utgangspunkt å se virksomheten som en fortsatt forbrytelse jf. NOU: 1982: 25 s. 37. Hvis det er tale om gjentakende salg av ulike stoffer under samme forsett er utgangspunktet justert i nyere praksis jf. Rt. 2001-1671

4 Nærmere om oppbevaring

4.1 Ordlyd og forarbeider

På bakgrunn av det strafferettslige legalitetsprinsippet som fremgår av Grunnloven § 96 første ledd og EMK art. 7 er det lovens ordlyd som først og fremst danner utgangspunktet for hva som kan rammes med straffansvar.

En alminnelig forståelse av å «oppbevare» noe tilsier i den sammenheng at man har noe under sin kontroll. Videre må kontrollen være tilnærmet eksklusiv, for hvis ikke vil det være andre som fører kontroll med den samme tingen eller de samme tingene. Dersom den eller deres kontroll er større enn ens egen vil det være mer naturlig å si at det er den eller de som oppbevarer tingen eller tingene. Ordlyden må imidlertid også sies å omfatte den situasjonen at to eller flere har samme tilgang til tingen. For eksempel vil det være naturlig å si at to stykker med nøkkel til samme bankboks «oppbevarer» det som er inne i bankboksen.

Videre må det sies at ordlyden etter en naturlig lesning også omfatter den kontroll man fører med tingen selv om den ikke er i direkte nærhet, såfremt man har avskåret allmennheten sin tilgang til den samme tingen der den befinner seg. I så måte oppbevarer man dersom man har tingen inne i ens båt, hytte, bil eller andre typiske eiendomsobjekter.

I forarbeidene til § 231 heter det at «kortvarig besittelse av mindre kvanta narkotika til eget bruk straffes etter legemiddeloven, mens *besittelse ut over dette* er oppbevaring og straffes etter §231». ³⁸

Hva som ligger i «mindre kvanta» er presisert gjennom rundskriv fra riksadvokaten. I følge rundskrivet går grensen mellom anvendelsen av straffeloven og legemiddeloven ved en til to brukerdoser. Besittelse utover dette medfører fare for spredning. ³⁹

Etter den refererte forarbeidsuttalelsen kan det imidlertid spørres om hva som ligger i «besittelse ut over dette». Nærmere bestemt kan det for utenom kravet til større kvantum

³⁸ Min kursivering

³⁹ jf. Riksadvokatens rundskriv av 30. oktober 1998 del II nr.1/1998 kapittel IV

spørres om uttalelsen innebærer et krav til at besittelsen må foreligge over en viss varighet for å bli rammet av straffeloven. Svaret kommer i den umiddelbare fortsettelsen hvor det fremheves at «den rent midlertidige besittelse *som* er forbundet med egen bruk subsumeres under legemiddeloven, mens besittelse ut over dette anses som oppbevaring etter straffeloven».⁴⁰ Uttalelsen likner på den forrige, men i den siste presiseres det mer eksplisitt at det for den midlertidige besittelsen oppstilles et vilkår om at denne må være forbundet med egen bruk. Er ikke vilkåret oppfylt rammes forholdet av straffeloven selv om besittelsen er midlertidig.⁴¹

Historisk har oppbevaringsvilkåret blitt endret siden vedtakelsen av § 162 i straffeloven 1902. Som presentert under pkt. 2.1.1 var den opprinnelige ordlyden «oppbevaring for å foreta omsetning[.].». Ved endring i 1984 ble bestemmelsen revidert, og oppbevaringsvilkåret fikk den ordlyden som i dag er videreført til straffeloven 2005.⁴² Med dagens ordlyd er «for å foreta omsetning» utelatt. Man står dermed overfor et oppbevaringsvilkår som aktualiserer straffansvar så lenge man har besittelsen over narkotiske stoffer.

I forarbeidene til lovendringen i 1984 begrunnes denne endringen. Det fremheves her at man regner med at den oppbevaring som omhandler et kvantum som rammes av straffeloven er ment for omsetning, og et vilkår om å påvise denne omsetningen gjør både bevistemaet og spørsmålsstillingen til lagmannsretten unødvendig komplisert.⁴³

Oppbevaringsvilkåret må ut fra de refererte forarbeidene i særlig grad sies å tjene hensynet til effektivitet og nulltoleranse i forfølgelsen av narkotikalovbrudd. De historiske forarbeidene og forarbeidene til straffeloven 2005 er imidlertid sparsommelige i beskrivelsen av hvordan oppbevaringsvilkåret er å forstå for utenom at det er besittelse som er avgjørende vurderingstema. Dette må ses i sammenheng med at vilkåret har et forståelig innhold etter naturlig språkbruk, og av den grunn ikke trenger særlig utdyping gjennom forarbeidene.

⁴⁰ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 410. Min kursivering

⁴¹ Dette gjør seg spesielt gjeldende overfor de som opptrer som kurer. Se til eksempel Rt. 2007-950

⁴² Lov 8. juni 1984 nr. 57

⁴³ NOU 1982: 25 s.43

4.2 Høyesterett sin praksis om oppbevaring

4.2.1 Yttergrensene for oppbevaringsvilkåret

Til tross for at oppbevaringsvilkåret har et forståelig innhold etter naturlig språkbruk, har det ved enkelte anledninger voldt tvil i rettspraksis. Dette kommer av at besittelse har et abstrakt innhold utenfor de klare tilfellene hvor man har eksklusiv rådighet over narkotikaen. I denne delen skal den mest relevante praksis for Høyesterett i spørsmålet om oppbevaringens yttergrenser gjennomgås.

4.2.2 Kravet til rådighet

I Rt. 1986-1318 og HR-2018-581-U behandlet Høyesterett og Høyesterett sitt ankeutvalg spørsmål om den nedre grensen for når det foreligger besittelse. Til tross for at sakene er ulike behandles de under ett, ettersom de gir uttrykk for samme rettsforståelse.

I den første av avgjørelsene var tilfellet at en kvinne hadde brukt heroin i København. For domfellelse i Norge for brudd på dagjeldende legemiddellov i utlandet krevde straffeloven 1902 § 12 nr. 3 at forholdet også var straffbart i det aktuelle utlandet. I Danmark var det ikke ulovlig å bruke heroin med mindre det også forelå besittelse. Ettersom det var uklart om tiltalte hadde satt sprøyten selv, opphevet Høyesterett tidligere instans sin dom på dette punktet. Dommen må forstås dit hen at det ikke foreligger besittelse når en annen fører narkotika inn i ens kropp.

I HR-2018-581-U trekkes dette utgangspunktet videre ved at man må se besittelse i sammenheng overdragelsesvilkåret. Uten å trekke inn de utlendingsrettslige implikasjonene avgjørelsen førte med seg var sakens faktum i korthet: A hadde ved flere anledninger delt marihuana-sigaretter med sin kjæreste. Spørsmålet for retten var om dette innebar å «overdra» stoffene til henne.

Retten konkretiserer i avsnitt 18 vurderingen til å være om rådigheten gikk over på samboeren i det A delte narkotikaen med henne. Ved at de befant seg sammen og røykte stoffene sammen, var det ikke naturlig å se situasjonen slik at A hadde oppgitt rådigheten og følgelig forelå det heller ingen «overdragelse».

I begge disse avgjørelsene er synspunktet om rådighet avgjørende. Fra avgjørelsene må det sluttet at denne rådigheten mangler hvis en annen fører narkotika inn i ens kropp. Videre har man heller ikke denne rådigheten dersom man bruker narkotika sammen med eieren av narkotikaen. Etter dette er det klart at man må ha en viss rådighet over narkotikaen for at oppbevaringsvilkåret kan anses oppfylt.

4.2.3 Rådigheten må være eksklusiv

I tillegg til at man må ha en viss rådighet over narkotikaen, må det ut fra Høyesteretts praksis oppstilles som et vilkår at denne er eksklusiv for at besittelse skal foreligge. I denne delen skal kravet til eksklusivitet nærmere behandles på bakgrunn av Rt. 1983-1310 og Rt. 2008-1325.

I Rt. 1983-1310 var forholdet at A hadde funnet en mindre mengde narkotika i begynnelsen av september det aktuelle året. Etter dette gravde han narkotikaen ned i en skog. Deretter gravde han narkotikaen opp igjen. Senere leverte han narkotikaen til en journalist som skulle overlevere stoffene videre til politiet. Det hadde gått i underkant av en måned fra han fant stoffene til han overdro stoffene videre til journalisten. Ettersom vedkommende i mellomtiden hadde hatt eksklusiv rådighet over stoffene kom Høyesterett til at det forelå oppbevaring.

Saken ble subsumert under dagjeldende legemiddellov § 43 jf. §§ 22 og 20, og omhandlet dermed ikke en mengde som kvalifiserer til straff etter straffeloven. Overføringsverdien til straffeloven er likevel klar siden det i hovedsak bare er mengden stoff som avgjør om tilfellet subsumeres under den ene eller den andre loven. Vurderingstemaet knyttet til besittelse er lik i begge tilfeller.

Rt. 2008-1325 likner til dels på den forrige ved at den handler om nedgravd narkotika. Den skiller seg imidlertid fra den forrige ved at det ikke var tale om at narkotikaen ble funnet. Tvert imot var det utvilsomt tale om ulovlig narkotikaomsetning. Spørsmålet som ble satt på spissen var om kjøper av narkotika kunne straffes for fullbyrdet overtredelse av oppbevaringsvilkåret i dagjeldende straffelov § 162 etter pengeutveksling med selgersiden, men før kjøper hadde funnet stoffene som var nedgravd.

Sakens faktum gjengis i korthet: A involverte seg i innførselsvirksomhet av metamfetamin fra Litauen. Som en del av denne virksomheten kjøpte han et større parti metamfetamin sammen med B etter pengeutveksling med selgeren C. Narkotikaen ble ikke overført samtidig som pengeutvekslingen, men C opplyste kjøperne om hvor narkotikaen var nedgravd. A og B dro deretter til stedet hvor narkotikaen var nedgravd, men de klarte ikke å finne den. Senere samme dag fant imidlertid politiet narkotikaen etter at A og B hadde gitt opp søket. Politiet fjernet narkotikaen og erstattet den med emballasje som de gravde ned på samme sted. Dagen etter kom A og B tilbake til stedet for å forsøke å finne narkotikaen på nytt. Det klarte de i den forstand at de fant politiets nedgravde emballasje. De ble pågrepet av politiet da de returnerte til bilen sin.

Høyesterett konkluderte med at det i tiden etter at politiet hadde fjernet narkotikaen ikke kunne være tale om fullbyrdet overtredelse av oppbevaringsvilkåret. Spørsmålet for retten var om det forelå fullbyrdet oppbevaring for kjøperne i tiden fra pengeutvekslingen med C frem til politiet fjernet narkotikaen.⁴⁴

Mot at det foreligger oppbevaring i slike tilfeller kan man fremheve de synspunktene som forsvaret gjorde gjeldende i dommen. Oppbevaring forutsetter etter deres syn at gjerningsmannen må ha fått rådighet over narkotikaen på en måte som gir mulighet til kontroll over den. Idet gjerningsmannen ikke vet hvor stoffet fysisk befinner seg, og ikke finner det mens vedkommende leter i området hvor det skal være, kan det heller ikke sies å foreligge oppbevaring.

Dette var en for snever forståelse av vilkåret ifølge retten. Begrunnelsen er konkret angitt i avsnitt 16, og viser spesielt til at A og B direkte i etterkant av pengeoverføringen dro mot narkotikaens lokasjon for å finne narkotikaen. De hadde dermed fått informasjon om hvor narkotikaen befant seg ved betalingen, nedgravd og på et lite beferdet sted. På dette tidspunktet måtte de dermed sies å ha overtatt rådigheten. Når det gjelder det forhold at A og B ikke fant stoffet, viser retten til at de den neste dagen fant stoffene til tross for at politiet ikke hadde endret «narkotikaens» lokasjon. I mellomtiden hadde A og B ikke hadde fått nye opplysninger om narkotikaens plassering. Dermed hadde de eksklusiv rådighet over narkotikaen etter pengeoverføringen, og følgelig forelå det fullbyrdet oppbevaring.

⁴⁴ Se avsnitt 14 i avgjørelsen

Avgjørelsen i Rt. 2008-1325 falt enstemmig, og er dermed et tydelig prejudikat for fremtiden. Det kan imidlertid stilles spørsmål hva den er prejudikat for. Matningsdal tolker dommen til å være et prejudikat for at kjøper av narkotika oppbevarer narkotikaen i det stoffet er gjort tilgjengelig for kjøper på avtalt sted.⁴⁵

Det er vanskelig å lese ut fra avgjørelsen selv at den bør tolkes på denne måten. Grunnen til dette er at Høyesterett sin begrunnelse for resultatet er konkret utformet på avsnitt 16 og 17. Retten viser spesielt til at stoffet var gravd ned på et lite beferdet sted. Videre at kjøper fant narkotikaen uten nye opplysninger om narkotikaens lokasjon enn den som ble gitt samtidig med pengeoverføringen. Dette er helt konkrete omstendigheter som gir uttrykk for kjøpers eksklusive kontroll, og det er ikke gitt at avgjørelsen i dommen bør følges hvis situasjonen er den at narkotikaen er gjort åpent tilgjengelig for kjøper på et beferdet sted. I slike situasjoner vil kjøpers kontroll være minimal selv om narkotikaen er gjort tilgjengelig for denne på avtalt sted.

Med dette som bakgrunn virker det mer naturlig å se avgjørelsen som et prejudikat for at det må vurderes konkret hvor stor kontroll kjøper har over narkotikaen etter kjøpet for å fastslå om det foreligger eksklusiv rådighet for kjøper eller ikke. Det samme må sies å gjelde i andre situasjoner hvor spørsmål om oppbevaring settes på spissen. Dette skal illustreres i det følgende vedrørende problematikken om oppbevaring innenfor andres private sfære.

4.2.4 Narkotika innenfor andres rådighetssfære

Det kan enkelt tenkes situasjoner hvor man ønsker å beholde rådigheten over narkotikaen, men hvor man har lagt den et sted som er underlagt en annens eksklusive rådighetssfære. Et praktisk eksempel i så måte er når man legger igjen narkotika hos en annen. Da blir spørsmålet hvem av de to som oppbevarer.

Høyesterett har tatt for seg problematikken flere ganger, men konkludert ulikt. I Rt. 2005-1319 ble eieren av huset dømt for medvirkning til oppbevaring. Den som la igjen narkotikaen ble dermed ansett som hovedmann til oppbevaringen. I Rt. 1986-171 ble derimot den som

⁴⁵ Matningsdal 2016 s. 27

hadde lagt igjen narkotikaen hos en kamerat dømt for å ha overdratt stoffene. Kameraten var dermed den som oppbevarte.

I den første av de nevnte avgjørelsene var saksforholdet at eieren av huset lot kameraten legge igjen hasj på stuebordet mens de to var på pub. I den andre avgjørelsen var saksforholdet at eieren av narkotikaen la igjen narkotika i huset til en kompis for å unngå å ha stoffene på seg idet politiet var i ferd med å pågripe han.

Forskjellen mellom sakene består i at eieren av narkotikaen i Rt. 2005-1319 hadde større kontroll med stoffene enn det eieren hadde i Rt. 1986-171. I 2005-avgjørelsen var nemlig eieren av narkotikaen sammen med eieren av huset gjennom hele kvelden, og etter at de var ferdige på byen dro de hjem til eieren av huset. Den som la igjen narkotikaen i dette huset oppgav dermed aldri rådigheten over stoffene ettersom han befant seg med eieren av huset gjennom hele kvelden.

I Rt. 1986-171 hadde derimot ikke eieren av narkotikaen denne kontrollfunksjonen ettersom han ikke var sammen med eieren av huset hvor narkotikaen ble oppbevart. På den måten var kontrollen over de narkotiske stoffene oppgitt. Dersom den som la igjen stoffene senere skulle oppsøke eieren av huset for å hente narkotikaen trenger ikke eieren av huset å slippe vedkommende inn i kraft av eiendomsrettens negative funksjon.⁴⁶

Med dette som bakgrunn må det i utgangspunktet konkluderes med at det foreligger en straffbar overdragelse når man legger igjen narkotika et sted som er underlagt andres eksklusive rådighet. Den som har eksklusiv rådighet over stedet narkotikaen befinner seg er dermed den som i utgangspunktet oppbevarer.⁴⁷ Som vist vil utgangspunktet justeres idet man befinner seg sammen med eieren av huset. Slike tilfeller bærer ikke samme preg av at man har gitt opp rådigheten.

⁴⁶ Eiendomsrettens negative funksjon kommer spesielt til uttrykk gjennom EMK tilleggspunkt 1 art. 1 første ledd som i første setning stadfester at «enhver fysisk eller juridisk person har rett til å nyte sin eiendom i fred». Bestemmelsen er gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven av 1999.

⁴⁷ Om denne skal straffes beror i utgangspunktet på om vedkommende i det minste oppbevarer uaktsomt jf. § 231 andre ledd. Utgangspunktet justeres imidlertid når denne utviser aktverdig etterfølgende atferd for å avslutte oppbevaringen. Se pkt. 5.4 om dette.

4.3 Besittelse i sontringen mellom hittegodsloven § 12 og straffeloven § 321

Drøftelsen i pkt. 4.2.4 illustrerer hvor konkret det må gås til verks i de mer uklare spørsmålene om oppbevaring. Etter forarbeidene til § 231 er det besittelse som er det avgjørende vurderingstemaet. Besittelse er et rettslig begrep som har utviklet seg i sontringen mellom ulovlig underslag av hittegods og tyveri. Spørsmålet i denne delen er om det finnes momenter i grensedragningen mellom disse regelsettene som har overføringsverdi til § 231.

Om et tilfelle skal klassifiseres som underslag av hittegods eller tyveri beror på besittelsesforholdene.⁴⁸ Det finnes rikholdig rettspraksis og forarbeider som tar for seg denne sontringen etter straffeloven 1902 § 257 om tyveri. Ved vedtakelsen av straffeloven 2005 var det ikke tilsiktet realitetsendringer for bestemmelsen. Rettspraksis knyttet til straffeloven 1902 § 257 har dermed direkte overføringsverdi til § 321 i straffeloven 2005.⁴⁹ På denne måten er besittelsesbegrepet innarbeidet i norsk juss. I dette punktet skal hovedtrekkene ved denne sontringen presenteres i det tilfellet at tingen ikke er i umiddelbar nærhet til eieren. Det foretas et fortløpende sideblikk til oppbevaringsvilkåret i § 231, og i neste underpunkt vurderes overføringsverdien på et metodisk plan.

I de tilfeller man ikke har tingen i umiddelbar nærhet har man fortsatt besittelsen dersom man vet hvor man skal lete etter tingen. Som eksempel er dyr på beite i beiteområdet fortsatt i eierens besittelse jf. Rt. 1936-826. På side 827 i avgjørelsen vektlegger imidlertid retten at dyret var merket, og at det befant seg i beiteområdet til den krenkede. Argumentasjonen bygger altså på at finneren ikke kunne forvente at eieren hadde oppgitt eller mistet besittelsen. Det samme synspunktet kommer til uttrykk i Rt. 1963-735 hvor finneren av en lommebok kjente eieren av lommeboken og visste den var hans. Da kunne heller ikke besittelsen for eieren sies å være tapt.

Etter disse avgjørelsene har det altså noe å si hva finneren av tingen rimeligvis kan forvente i spørsmålet om tingens status ut fra dens egenart og merking, samt kjennskap til eieren av tingen. For narkotika derimot er det lite tenkelig at denne kan være merket ettersom eieren neppe vil gi seg til kjenne som eier av noe som ikke er lovlig. Videre vil det ut fra narkotikaens egenart være nærliggende for en finner å anta at eieren av narkotikaen ikke har

⁴⁸ Se § 321 som krever at man «tar» en gjenstand som tilhører en annen. Dette krever at eieren har besittelsen før borttakelsen fra den andre.

⁴⁹ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 451

gitt opp besittelsen ved å legge igjen narkotikaen i terrenget. Sannsynligvis er den gjemt i terrenget fordi man ikke vil ha stoffene i hus, og på den måten vil det å legge igjen narkotika i terrenget fremstå sikrere for lovbryteren.

Det er også fremhevet i forarbeidene til hittegodsloven at besittelse foreligger for eieren selv om eieren ikke helt vet hvor tingen er, men befinner seg på området hvor tingen er og leter etter den.⁵⁰ Grensen går i det tilfellet at eieren har mistet tingen og ikke vet hvor han skal lete etter den. Da er besittelsen tapt.

Dette kan sammenliknes med situasjonen i den nevnte Rt. 2008-1325. I denne saken forsøkte forsvaret å argumentere for manglende besittelse på bakgrunn av at kjøperne ikke fant narkotikaen da de lette etter den. Retten godtok ikke synspunktet under henvisning til at de befant seg på området hvor narkotikaen var og lette etter den. Selv om de ikke fant narkotikaen den dagen, fant de den dagen etterpå uten nye opplysninger om narkotikaens lokasjon.

Også i det tilfellet at man har mistet tingen innenfor et område underlagt andres eksklusive rådighet regnes den siste som besitter.⁵¹ Situasjonen likner på den i Rt. 1986-171 ved at man ved å legge igjen narkotika i andres hus har gjennomført en straffbar overdragelse. En forskjell mellom de to situasjonene er imidlertid at den førstnevnte handler om å miste tingen hos en annen. I den sistnevnte er tilfellet derimot at man bevisst legger igjen noe hos en annen. I begge tilfeller kan eieren av huset nekte eieren av tingen adgang til huset under henvisning til eiendomsrettens negative funksjon. Dette taler for at besittelsen er oppgitt i begge tilfeller.

På den andre siden må det her gjøres en sontring mellom objekter med rettslig vern, og objekter som ikke har rettslig vern. Ved å legge igjen lovlige gjenstander hos en annen kan eieren av tingen rette søksmål mot eieren av huset dersom den siste tilegner seg tingen selv. Anvendelse av regelen om eiendomsrettens negative funksjon fremstår dermed lite attraktiv for eieren av huset. Uten nærmere avtale med eieren av tingen om huseieren sin adgang til å

⁵⁰ Ot. prp. nr 73 (1952) s. 9

⁵¹ Matningsdal 2016 s. 296

bruke den, vil en tilegnelse fra den siste måtte karakteriseres som et tyveri.⁵² Eieren av tingen har på denne bakgrunn ikke oppgitt besittelsen i det vedkommende bevisst har lagt igjen noe hos en annen. For narkotika har man ikke den samme muligheten ettersom narkotika mangler rettslig vern. Kontrollen for den som la igjen narkotikaen er dermed avskåret, og besittelsen oppgitt.

Videre har man også mistet besittelsen dersom tingen er mistet på et offentlig transportmiddel og eieren har forlatt stedet.⁵³ Det samme må antas å gjelde dersom man mister tingen på et beferdet sted ut fra samme kontroll-tankegang som fremhevet i forrige setning. Dette må imidlertid vurderes konkret. Både tingens art (størrelse, tyngde, attraktivitet osv.), i tillegg til medgått tid fra tingen ble mistet må tillegges vekt. For narkotika vil disse utgangspunktene medføre at man har mistet besittelsen når narkotikaen befinner seg på et beferdet sted. Narkotikaens art tilsier at forbipasserende rimeligvis vil kontakte politiet hvis de finner dette på åpen gate.

4.3.1 Overføringsverdi til § 231

Det er et selvstendig hensyn i norsk juridisk metode at like begreper tillegges likest mulig meningsinnhold på tvers av ulike regelsett. Dette hensynet til koherens gjør seg spesielt gjeldende for strafferetten på bakgrunn av kravet til legalitet. Kravet til legalitet tjener forutberegneligheten både til befolkningen som leser loven og rettsanvenderen som anvender loven i praksis. Hensynet til koherens ser også ut til å finne gjenklang i Høyesterett sin praksis når man sammenlikner hvordan de vurderer besittelsesbegrepet under vinningslovbruddene og oppbevaringsbegrepet under narkotikalovbruddene.⁵⁴ Disse forholdene tilsier med tyngde at man må legge likest mulig meningsinnhold i oppbevaringsbegrepet under § 231 som besittelsesbegrepet i sontringen mellom § 321 og hittegodsloven § 12.⁵⁵

På den andre siden er det ikke til å komme vekk fra at besittelsesbegrepet i sontringen mellom tyveri og ulovlig underslag av hittegods regulerer et annet fenomen enn oppbevaringsbegrepet i § 231. Spesielt det faktum at narkotika mangler rettsvern tilsier at

⁵² Foreligger det en avtale om bruk mellom dem vil en tilegnelse utover avtalen måtte karakteriseres som et underslag jf. § 324

⁵³ Se hittegodsloven § 3

⁵⁴ Viser til den løpende sammenlikningen som ble foretatt under pkt. 4.3

⁵⁵ Hensynet til et regelverks koherens har fått økt oppmerksomhet i nyere juridisk metode, se Tande 2011, særlig kapitlet med tittelen «Forventninger om verdi- og fornuftsmessig koherens i rettssystemet»

eieren må ha noe større faktisk rådighet med stoffene for å oppbevare narkotika enn for objekter som har rettsvern. I det siste tilfellet vil den som utfordrer rette eiers besittelse ha en klar oppfordring til ikke å tilegne seg tingen. Det er vist hvordan dette kommer til uttrykk ved oppbevaring innenfor andres private sfære.⁵⁶

Sondringen mellom faktisk og rettslig kontroll kommer også til uttrykk i den etter hvert mye omtalte Rt. 2008-1325. I lagmannsretten hadde man nemlig argumentert for at oppbevaring forelå for kjøperen under henvisning til «risikoens overgang» som gjelder i kjøp for øvrig jf. avsnitt 13 i avgjørelsen. Dette godtok ikke Høyesterett som argumentasjon jf. avsnitt 18. Dette bør forstås ut fra tanken om manglende rettslig kontroll som ble presentert over: ved lovlig handel har kjøper rettslige kontrollbeføyelser i tiden før overlevering. Ved ulovlig handel mangler kjøper disse kontrollbeføyelsene. Dermed kan man ikke trekke en direkte linje mellom lovlig og ulovlig handel. Tanken kommer også til uttrykk i Høyesterett sitt obiter dictum under avsnitt 17, hvor det fremheves at kjøper mangler rådigheten i de tilfeller overlevering skjer senere enn selve kjøpet. Denne situasjonen er dessuten mer naturlig å karakterisere som forsøk på erverv fra kjøperens side jf. § 231 jf. § 16.

En ytterligere forskjell i besittelsesbegrepet under sondringen mellom tyveri/ulovlig underslag av hittegoods og oppbevaringsbegrepet i § 231 må søkes i rettsvirkningene for brudd med § 231. Hvis man har mistet, oppgitt, eller overdratt besittelsen over narkotikaen er det aktuelt å dømme forholdet under andre brudd på gjerningsbeskrivelsen i § 231 eller forsøk på brudd med disse. Hvis man har overdratt besittelsen har man foretatt en straffbar overdragelse, og mottaker er den som nå oppbevarer.⁵⁷ Hvis man derimot har mistet eller oppgitt besittelsen blir situasjonen mer komplisert. Dette tilfellet er også straffbart, men da må bevisene for oppbevaring eller annet brudd med § 231 relatere seg til tiden forut for at man mistet besittelsen. I en slik situasjon blir det viktig å vurdere når besittelsen er mistet for eieren av narkotikaen, og dette skal behandles i det følgende under den situasjonen at man har sin narkotika utenfor egen og andres eksklusive rådighetssfære.

⁵⁶ Se pkt. 4.3 nest siste avsnitt om dette.

⁵⁷ Mottaker har også foretatt et ulovlig erverv. Har man beviser for dette dømmes det ikke for oppbevaring i tillegg til ervervet med mindre oppbevaringen har en selvstendig funksjon i tillegg til ervervet. Se pkt. 3.2.2.

4.4 Narkotika utenfor egen og andres rådighetsfære

I noen situasjoner ligger narkotikaen utenfor den eksklusive rådighetsfæren til eieren, men heller ikke innenfor andres eksklusive rådighetsfære. Det typiske er da at narkotikaen ligger ute i naturen. Dersom den ikke er gravd ned eller skjult på annen kan det tenkes at andre bryter inn og avslutter rådigheten til den som la narkotikaen til på denne måten. Spørsmålet som oppstår er om det fortsatt foreligger oppbevaring for den som la stoffene til slik.

På bakgrunn av lovgivers nulltoleranse for befatning med narkotika, som ble behandlet under pkt. 2.1.3, bør slike forhold naturligvis lede til straffansvar. Det er likevel ikke nok at lovgiver ønsker å ramme forholdet med straff hvis ikke lovgiverintensjonen kommer «tydelig til uttrykk i loven» jf. Rt. 2014-238 avsnitt 18. I denne situasjonen settes oppbevaringsvilkåret klart på spissen.

Hvis situasjonen justeres og narkotikaen er lagt igjen på åpen gate vil det føre til legalitetsproblemer å dømme for oppbevaring. Dette faller i kjernen av de tilfeller hvor den eksklusive rådigheten er avskåret, og sammenfaller dessuten med forståelsen av manglende besittelse i strafferetten for øvrig.⁵⁸ Dette må også gjelde når selgeren har gjort narkotikaen tilgjengelig for kjøper på et slikt sted. Da kan ikke kjøper sies å oppbevare i tiden før vedkommende har tilegnet seg narkotikaen. Mellom denne situasjonen og den for øyet er imidlertid skalaen glidende, og det vil være vanskelig å si noe helt generelt om hvor stor kontroll man må ha før man kan konstatere at det foreligger oppbevaring.

Likevel er det noen elementer i en besittelsesvurdering som antas å gjelde generelt, og som kan gjøre situasjonen langt enklere enn det den nevnte glideskalaen skulle tilsi. For det første ser det ut til at man alltid må vektlegge hva finneren av tingen rimeligvis kan forvente av rette eiers kontroll ut fra tingens egenart og lokasjon. I tillegg har mer skjulte ting den karakteristikken at rette eier i langt større grad enn andre vet hvor han skal lete etter tingen.

For finneren av narkotikaen vil denne fremstå som skjult så lenge den ikke er lagt igjen på åpen gate eller andre områder hvor den er synlig for allmennheten. Dette må også gjelde dersom narkotikaen er dårlig skjult så lenge den faktisk fremstår skjult for finneren.

⁵⁸ Se pkt. 4.3 siste avsnitt.

Vedrørende kravet til eksklusivitet må dette forstås å være oppfylt så lenge man har mer eksklusiv kontroll enn andre. Det vil si at man vet hvor man skal lete etter narkotikaen i en tid hvor man må anta at ingen andre vet hvor de skal lete etter den. Med en slik betraktning fremstår det for denne situasjonen trygt å kunne konkludere med at det foreligger oppbevaring etter § 231 også i det tilfellet at eieren ikke totalt har avskåret andres muligheter til å gripe inn i eierens rådighet.

5 Oppbevaringen må være «ulovlig» jf. § 231

5.1 Utgangspunkter

Hvis man først konkluderer med at det foreligger oppbevaring av narkotika, krever ordlyden i § 231 at oppbevaringen må være «ulovlig» for at forholdet skal være straffbart. I forarbeidene til bestemmelsen fremheves det at hva som vil være ulovlig beror på «øvrige rettsregler, især reglene i legemiddeloven med forskrifter».⁵⁹

Forarbeidsuttalelsen viser at vilkåret først og fremst må ses i sammenheng med legemiddelovens krav til lovlig befatning med ellers ulovlige narkotiske midler. Dette gjør at § 231 ikke brytes når man har en form for dispensasjon til å oppbevare narkotika.

Til tross for at vilkåret først og fremst henspiller seg mot andre lovregler vil også den generelle rettsstridsreservasjonen ha et spillerom under ulovlighetsvilkåret.⁶⁰ I de samme forarbeidene som nevnt over uttrykkes nemlig følgende under behandlingen av § 234 om dopingovertredelse: «første ledd inntar en uttrykkelig rettsstridsreservasjon jf. «ulovlig»». ⁶¹ Bestemmelsen er bygget over samme lest som § 231, og regulerer dessuten beslektede fenomener. Dette medfører at det i tilknytning til § 231 også uttrykkelig inntas en rettsstridsreservasjon.⁶²

5.2 Generelt om rettsstridslæren

Rettsstridslæren handler et straffebuds rekkevidde. Straffebudene er generelt utformet, og fanger undertiden opp tilfeller som klart avviker fra de tilfellene lovgiver har ment å ramme med straffansvar. Dersom en handling kan karakteriseres til å avvike fra de situasjoner lovgiver ønsker å ramme, foreligger det heller ikke rettsstrid.

Rettsvirkningene av mangel på rettsstrid er at loven tolkes innskrenkende.⁶³ Handlingen er dermed ikke straffbar.⁶⁴ Utgangspunktet for en vurdering av en innskrenkende tolkning beror

⁵⁹ Ot prp. nr. 22 (2008-2009) s. 410

⁶⁰ I Rt. 2008-1491 avsnitt 14 uttales det at «det er sikker rett at alle straffebud i prinsippet må leses med forbehold for unntakssituasjoner som ikke bør føre til straffansvar[...].»

⁶¹ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 412

⁶² Dette har betydning ettersom det vil «ligge nærmere å tolke et straffebud innskrenkende hvis reservasjonen er med, enn hvis den ikke er det» jf. Rt. 2008-1491 avsnitt 14.

⁶³ I den betydning at loven favner snevrere enn hva ordene i loven isolert skulle tilsi, se Monsen 2012 s. 199

⁶⁴ Se Gröning, Husabø og Jacobsen 2016 s. 194.

på om det finnes holdepunkter i forarbeidene for at dette kan være aktuelt. Hvis så ikke er tilfelle må det foreligge «sterke reale hensyn» for at en innskrenkende tolkning skal komme på tale.⁶⁵ Hva som ligger i «sterke reale hensyn» er i senere tid presisert til å inneholde en avveining hvor «de hensyn som straffebudet skal verne, må veies mot andre hensyn som det også er grunn til å beskytte».⁶⁶ Hensynet til lovgiver tilsier at det må foreligge kvalifisert interesseovervekt i favør de andre hensyn som det også er grunn til å beskytte dersom en innskrenkende tolkning av et straffebud skal være aktuelt.⁶⁷

Hvilke hensyn som gjør seg gjeldende i en rettsstridsvurdering beror på hvilket straffebud som er gjenstand for vurdering. Disse inneholder ofte begrensninger for hvilke grunnlag som er aktuelle.⁶⁸ I tråd med oppgavens formål vil det ikke for denne avhandlingen brukes tid på å analysere alle tenkelige grunnlag som kan føre til en særskilt rettsstridsvurdering. Fokuset vil heller ligge på hvilke grunnlag som kan tenkes gjeldende i relasjon til oppbevaringsvilkåret i § 231. Dette krever en vurdering av rekkevidden til det rettsstridige i § 231, og det ses da i første rekke til om det kan foreligge rettmessig oppbevaring etter brudd på de øvrige delene av gjerningsbeskrivelsen til § 231.

5.3 Rettsstridslæren og de øvrige delene av gjerningsbeskrivelsen i § 231

Utenfor oppbevaringsalternativet har det for Høyesterett ved noen anledninger blitt prosedert på manglende rettsstrid ved overtredelse av § 231. Vedrørende innførsel var forholdet i Rt. 2006-1190 at en lege innførte Hexalid-tabletter utenfor legemiddelovens regler for lovlig innførsel. Legen hadde imidlertid en særlig rett til å foreskrive de aktuelle legemidlene, men dette kunne ikke føre til at forholdet manglet rettsstridig karakter. Tvert imot innebar innførselen «en klar overtredelse av straffelovens § 162 første ledd» jf. avsnitt 17.

Vedrørende erverv av et kvantum som rammes av legemiddeloven var forholdet i Rt. 2001-1379 at en journalist hadde kjøpt ecstasytabletter på vegne av Stavanger Aftenblad. Formålet med kjøpet var å drive journalistikk for å belyse hvor lett det var å anskaffe narkotika i byen. Høyesterett gikk ikke med på at forholdet manglet rettsstrid, og uttaler på side 1380 nest siste

⁶⁵ Rt. 1972-243 s. 244

⁶⁶ Rt. 2008-1491 avsnitt 15. Vurderingstemaet er innarbeidet, se f.eks. Rt. 1979-1492 s. 1499

⁶⁷ Se Rt. 2007-1559 til illustrasjon. At straffebudet var ment å ramme alvorligere forhold enn det som for saken gjorde seg gjeldende kunne ikke medføre at den aktuelle handlingen skulle anses rettmessig. Avgjørelsen viser også hvor konkret rettsstridsvurderingen foretas jf. avsnitt 15.

⁶⁸ Rekkevidden av § 185 må f.eks. holdes opp mot Grl. § 100 jf. Rt. 1997-1821. For voldslovbruddene kan samtykke fra fornærmede innebære mangel på rettsstrid jf. § 276. Illustrasjonen er ikke uttømmende.

avsnitt at: «Journalister kan ikkje i høve til rettsstridsreservasjonen ha ei særstilling samanlikna med alle andre».

Avgjørelsene etterlater et inntrykk av at det for de øvrige overtredelsesmåtene i § 231 ikke er rom for rettsstridsavgrensninger. Begrunnelsen for dette må sies å følge av at lovgiver gjennom disse handlingsalternativene har en null-toleranse siden handlingsalternativene inngår i det sentrale spredning- og omsetningshensynet som ble behandlet i pkt. 2.1.1

Dersom oppbevaringen kommer som følge av øvrige brudd på gjerningsbeskrivelsen i § 231 skal utgangspunktet altså være at det ikke er rom for rettsstridsavgrensninger. Det bør likevel stilles spørsmål om dette er en absolutt regel. Nærmere bestemt bør det spørres om det finnes noen typer etterfølgende atferd ved oppbevaringen som medfører at forholdet ikke skal rammes med straffansvar ut fra synspunktet om at oppbevaringen avsluttes på en aktverdig måte. I det følgende settes dette på spissen i den situasjonen at man destruerer narkotikaen etter anskaffelse.

5.3.1 Oppbevaring for destruksjon etter forutgående skyld

Situasjonen er her at A frivillig har satt seg i besittelse av narkotika.⁶⁹ I stedet for å bidra til flere brudd mot formålene bak § 231 velger A å destruere stoffene. A bidrar på denne måten til å fremme lovens formål ved at han utelukker muligheten for videre spredning. Innebærer destruksjonen at A ikke skal straffes for den forutgående oppbevaringen?

Selv om A bidro til å fremme lovens formål ved handlingen kan man ikke uten videre konkludere med at handlingen var rettmessig. Til dette kommer det at A utviste klander i forkant av destruksjonen ettersom vedkommende frivillig tilegnet seg stoffene. Spesielt bidro vedkommende til narkotikaspredning, og hvis han betalte for stoffene bidro han med midler til en kriminell økonomi. Disse handlingene bryter åpenbart med de bærende formålene bak bestemmelsen som ble presentert i kapittel 2. I sum tilsier klanderer ved tilegnelsen at det i alle fall ikke foreligger noen klar interesseovervekt til å tolke § 231 innskrenkende for denne situasjonen.

På den andre siden avstår lovbrøyteren fra en videre spredning, og gjør i så måte myndighetenes jobb når han selv destruerer stoffene. Det fremstår i det hele tatt som en

⁶⁹ Enten ved å erverve, tilvirke eller innføre narkotikaen.

aktverdig handling å destruere stoffene fordi han angret på den kriminaliteten som er begått. Høyesterett har heller ikke gått av veien for å tillate en innskrenkende tolkning selv om det for den aktuelle situasjonen foreligger noe klander.⁷⁰ I og med at Høyesterett har foretatt en innskrenkende tolkning til tross for at det foreligger noe klander, virker det logisk ut fra «en mer til det mindre»-betraktning at aktverdige handlinger også burde tolkes innskrenkende. Dette synspunktet støttes også av enkelte konsekvensbetraktninger i den forstand at det da klargjøres overfor de som oppbevarer narkotika at man ikke løper risiko for straffansvar hvis man destruerer stoffene. Den innskrenkende tolkningen kan altså ha som effekt at den fremmer ønsket atferd, og viser utad at man heller retter strafferettsapparatets ressurser mot de mer klanderverdige tilfellene av narkotikakriminalitet. I sum taler aktverdigheten rundt destruksjonen for en innskrenkende tolkning av § 231 for denne situasjonen.

Løsningen i forrige avsnitt bringer imidlertid med seg noen problemer. For det første er det nærliggende å anta at destruksjonen kun skjer for å fjerne bevis i en situasjon hvor lovbrøteren frykter politiet. Destruksjonen vil i et slikt tilfelle falle innunder § 337 b, og grunnlaget for å tolke § 231 innskrenkende faller bort. For narkotikakriminaliteten som reguleres under straffeloven er det typiske at befatningen vedrører større mengder narkotika, og da vil det være lite sannsynlig at en destruksjon skjer etter annet formål enn å fjerne bevis.⁷¹ I tillegg til denne praktiske betraktningen må det for det andre anses betenkelig å vektlegge den situasjonen at lovbrøteren angret seg som grunnlag for en innskrenkende tolkning. Å angre seg er et grunnlag for å avstå fra en kriminell handling på forsøksstadiet.⁷² Etter at den kriminelle handlingen er fullbyrdet er det derimot ikke mulig å avstå fra et forsøk, og anger kan følgelig ikke føre til noen frifinnelse.⁷³ Systemet i straffeloven tilsier i det hele tatt klart at § 231 ikke kan tolkes innskrenkende i den situasjonen som her behandles. Spesielt de praktiske synspunktene knyttet til bevisforspillelse og systembetraktninger i forholdet mellom §§ 337 b og 16 andre ledd taler avgjørende imot en innskrenkende tolkning av oppbevaringsvilkåret dersom oppbevaringen kom i stand etter forutgående skyld.

⁷⁰ Se f.eks. Rt. 2003-1461 avsnitt 15 som gikk på et tilfelle som innebar klanderverdig atferd knyttet til et barns intimgrensener. Til tross for at det forelå klander mot en av de viktigste rettslige interessene i strafferetten var ikke straffbarhetsterskelen overskredet i det tilfellet.

⁷¹ Forsettet ved ervervet, innførselen eller tilvirkningen tilsier klart at lovbrøteren ikke har noe annet formål bak destruksjonen enn å fjerne bevis. Hvis ervervet eller innførselen kun skjer uaktsomt burde det konkluderes med at det ikke foreligger rettsstrid dersom stoffene senere destrueres. For tilvirkningens vedkommende er det lite tenkelig at dette kan skje på annen måte enn forsettlig.

⁷² straffeloven § 16 andre ledd.

⁷³ Ot. prp. nr. 90 (2003-2004) s. 416 tredje avsnitt etter behandlingen av «*annet ledd*»

5.4 Rettsstridslæren sin anvendelse når oppbevaringen skjer uten forutgående skyld

På bakgrunn av drøftelsen som ble foretatt under pkt. 5.3.1 kan ikke oppbevaringsvilkåret i § 231 tolkes innskrenkende dersom øvrige deler av gjerningsbeskrivelsen i § 231 blir brutt for at oppbevaringen skal komme i stand.⁷⁴

Et grunnvilkår for å konstatere mangel på rettsstrid ved oppbevaringen må altså være at man ufrivillig eller uønsket har fått narkotika under sin besittelse. Hvis så er tilfelle og stoffene deretter destrueres, må det sies at man er i kjernen av hvilke tilfeller som har karakter av mangel på rettsstrid. Dette er spesielt relevant for samboertilfeller, f.eks. når man som forelder finner narkotika på barnets rom og deretter destruerer stoffene. Også i tilfeller hvor man destruerer narkotikaen for å overholde lovpålagt taushetsplikt må det samme legges til grunn jf. Rt. 2013-1442.

Man kan imidlertid ikke vente for lenge med å destruere stoffene. I den nevnte Rt. 1983-1310 ble narkotikaen funnet og ikke kjøpt, heller ikke spredd eller senere brukt, men tvert imot levert tilbake til politiet. Til spørsmålet om rettsstrid mente Høyesterett det hadde gått for lang tid, nemlig en måned, og at befatningen derfor var såpass vidtgående at forholdet klart ble regnet som rettsstridig. Dette kan sammenliknes med destruksjonstilfellene ettersom det i begge tilfeller er tale om en rådighetsavslutning som ikke innebærer videre spredning eller bruk. Narkotikabefatningen ble av retten ansett som for vidtgående til at straffebudet kunne tolkes innskrenkende for denne saken. Hvis man får narkotika under sin besittelse må man på denne bakgrunn handle relativt raskt. Det er vanskelig å si noe konkret om hvor god tid man har på seg, og det vil uten tvil bero på skjønn om den befatningen man har hatt er for vidtgående til å godta at det foreligger mangel på rettsstrid. Sannsynligvis må det foretas en avveining hvor det på den ene siden må tas hensyn til at besitteren må få tid til å områ seg med hvilke muligheter vedkommende har til å avslutte rådigheten. På den andre siden kan ikke besittelsen få karakter av selvstendighet.

Dersom besittelsen ufrivillig er kommet i stand, må den etterfølgende atferden til den som har besittelsen nærmere vurderes for utenom destruksjonstilfellene. Atferden i etterkant kan ikke

⁷⁴ Som nevnt kan graden av skyld påvirke dette utgangspunktet. Hvis man uaktsomt har kommet i besittelse av narkotika og deretter utviser en aktverdigg etterfølgende atferd som avslutter oppbevaringen burde det konkluderes med mangel på rettsstrid.

bestå i bruk av stoffene ettersom dette bryter med det grunnleggende hensynet til helsevern, og oppbevaringen får som følge en klanderverdig karakter.⁷⁵

I det følgende vil det nærmere undersøkes hvilken etterfølgende atferd som kan aktualisere en rettsstridsvurdering når man ufrivillig har fått narkotika under sin besittelse. Dette gjøres med utgangspunkt i to tenkte eksempler: postmannen som ufrivillig har fått narkotika som en del av sin postforsendelse, og ektefellen som opplever at den andre bringer narkotika inn i felles bolig.

Begrunnelsen for å anvende disse eksemplene har dels lik og dels ulik karakter. Felles for dem begge er at de ufrivillig har fått narkotika under sin besittelse. Videre er tilfellene praktisk relevante ettersom det i økende grad gjøres beslag av narkotika hos posten.⁷⁶ For ektefellesituasjonen har denne vært til behandling av Høyesterett ved flere anledninger, og sannsynligvis forekommer situasjonen ofte i praksis.⁷⁷ I tillegg til de praktiske betraktningene kommer det også at både postmannen og ektefellen i det minste indirekte bidrar til spredning ved å ikke reagere mot at narkotikaen er kommet under deres besittelse. Tilfellene er dermed ikke fullstendig uten klander.

Til tross for at det foreligger noen grad av klander hos dem begge, er det ulike begrunnelser for hvorfor denne klander kanskje ikke bør lede til straffansvar. For postmannen taler hensynet til enklest mulig å få gjennomført sin jobb imot å tillegge situasjonen strafferettslig klander. For ektefellen er det den pressede situasjonen vedkommende befinner seg i og som medfører mangel på handlingsalternativer som aktualiserer å la forholdet gå fritt for straffansvar. Disse hensynene vurderes mer konkret når eksemplene behandles.

Rettsstridslæren bygger ofte på en vurdering av om forholdet for øyet kan forsvares ut fra «moralens krav til vanlig, god handlemåte».⁷⁸ Dette er en uklar rettslig standard som kan medføre at rettsstrid eller ikke avgjøres ut fra «øyet som ser».⁷⁹ Videre foretas rettsstridsvurderinger som nevnt temmelig konkret, og dermed kan selv små nyanser i faktum

⁷⁵ Se pkt. 2.1.2 hvor det fremholdes at hensynet er generelt for narkotikakriminaliseringen både i relasjon til straffeloven og legemiddeloven. Synspunktet finner også støtte i Høyesteretts praksis, se Rt. 2001-1671 side 1673 siste avsnitt.

⁷⁶ Denne artikkelen hos NRK er illustrerende for problematikken: <https://www.nrk.no/sorlandet/hver-eneste-dag-sendes-narkotika-i-post--barn-helt-ned-i-13-arsalderen-bestiller-det-pa-nett-1.14527604>

⁷⁷ Se Rt. 1998-459 og Rt. 2005-934. Det kommes tilbake til disse avgjørelsene under selve behandlingen av problemet.

⁷⁸ Tøssebro 2016 s. 70

⁷⁹ Illustrerende for dette poenget er Rt. 2012-686 som ble avsagt under dissens 3/2 i spørsmålet knyttet til rettsstrid. Se avsnitt 79 i avgjørelsen.

utgjøre avgjørende forskjeller i subsumsjonen. Dette medfører også at rettsstridsvurderinger av prosessuelle forhold ikke er egnet for behandling hos Høyesterett.⁸⁰ Rettsstridsvurderinger har dermed noen metodiske utfordringer ved seg, og spesielt for narkotikatilfellene kan underrettspraksis tilsi at terskelen for det rettsstridige ikke er like høy som lesning av Høyesteretts praksis isolert etterlater inntrykk av.⁸¹ Rettskildevekten til lavere instansers avgjørelser er dog begrenset.⁸² Med dette som bakgrunn er faktum holdt enkelt i de situasjonene som behandles under. I tillegg behandles spørsmålene slik det kan tenkes at Høyesterett selv ville gjort det, og da er det avgjørelser fra Høyesterett som blir styrende for løsningene.

5.4.1 Postmannen som frakter narkotika under tjenesten

Den som benytter transportør til å frakte narkotika skal straffes ettersom vedkommende «sender» narkotika, noe som innebærer et brudd med § 231. I tillegg vil den som skal motta forsendelsen kunne straffes for «erverv» jf. § 231. Den som transporterer stoffet «oppbevarer» narkotikaen, og skal straffes dersom vedkommende gjør dette som næring. Men hva med postmannen som ikke ønsker å bidra i noen narkotikaomsetning, men som i kraft av jobben sin blir brukt som transportør av narkotika. Skal denne straffes for å ha oppbevart stoffet?⁸³

Dette er et tilfelle som ikke faller i kjernen av de hensyn § 231 er ment å verne. For slike tilfeller er det som nevnt åpnet for en innskrenkende tolkning ut fra en helhetlig vurdering hvor de hensyn som straffebudet er ment å verne må veies mot andre hensyn som for saken gjør seg gjeldende, og som det også er grunn til å beskytte. Innunder de hensyn som er grunn til å beskytte kommer den alminnelige handlefriheten til enkeltindividet. Undertiden er denne tillagt avgjørende vekt i favør av en innskrenkende tolkning selv om et straffebud formelt sett er brutt. Et grunnlag for å tillegge handlefriheten avgjørende vekt i så måte er at handlingen fremstår som normal og i tråd med alminnelig praksis på det området som er gjenstand for vurdering.⁸⁴

⁸⁰ Se straffeprosessloven §§ 321 annet ledd og 323 første ledd.

⁸¹ Se til eksempel THEDM-2011-137405 hvor en miljøarbeider beslagla hasj fra en pasient på et behandlingssenter. Den besittelse miljøarbeideren oppnådde ved beslaget ble ikke ansett rettsstridig.

⁸² Se Andenæs 2009 s. 97

⁸³ Det forutsettes at sjåføren i det minste har en anelse om at det finnes narkotika i bilen, hvis ikke kan han uansett ikke straffes jf. § 231 andre ledd jf. § 23

⁸⁴ Se Rt. 2012-686 avsnitt 72

I dette narkotikatilfellet er som nevnt både sender og mottaker sine bidrag til transporten straffbart. For postmannen som utfører transporten kan dette virke tilstrekkelig til ikke å gripe inn i forholdet. Det er tross alt andre i saken som er nærmere å tillegge klander, og straffansvar for postmannen kan virke hardt når en tar i betraktning at straff regnes som samfunnets ytterste virkemiddel for å motvirke uønsket atferd.⁸⁵ I tillegg inngår ikke narkotikakriminalitet under den generelle plikten til å avverge straffbare handlinger som fremgår av § 196 bokstav a, noe som ytterligere gir uttrykk for det vil føre for langt å kreve av postmannen at han griper inn i situasjonen for å unngå straffansvar. Totalt sett tilsier disse momentene at § 231 bør tolkes innskrenkende i et tilfelle som dette.

Selv om man er utenfor kjernen av de hensyn § 231 er ment å verne i foreliggende tilfelle, er det likevel ikke til å komme vekk fra at postmannen i alle fall delvis bidrar til spredning gjennom transporten av narkotikaen. Når postmannen også selv har visshet om dette, vil det være grunn til å bebreide han. Dette i enda større grad når en tar i betraktning rettsbevisstheten rundt kriminaliseringen av narkotika og hvor alvorlig lovgiver ser på befatning med slikt. Ved at en innskrenkende tolkning som nevnt utgjør et avvik fra normal strafferettslig lovtolkning, trekker disse forholdene i retning av at det ikke bør anlegges en innskrenkende tolkning.⁸⁶

Terskelen for når det kan foretas en innskrenkende tolkning er imidlertid ikke overskredet alene på bakgrunn av at det foreligger noe klander ved den handlingen som er gjenstand for behandling. Det må være en viss adgang til å gjøre feil uten at det av den grunn medfører straffansvar, og det avgjørende for om postmannen i dette tilfellet skal stilles til straffansvar kan av den grunn ikke bero på at det er en viss klander ved dennes handlinger. Avgjørende for om tilfellet skal tolkes innskrenkende blir om denne klanderen kan forsvares ut fra livsområdet postmannen opererer på.

Postmenn er underlagt postloven etter lovens § 2.⁸⁷ I loven § 30 første ledd har postmannen taushetsplikt om informasjon som vedkommende tilegner gjennom virksomheten, deriblant innholdet i en postsending jf. første ledd nr 3. Unntak fra utgangspunktet følger av

⁸⁵ *Ultima ratio*-prinsippet kommer også til uttrykk i forarbeidene til någjeldende straffelov jf. NOU: 2002: 4 s. 79

⁸⁶ Til støtte for denne synsvinkelen kommer blant annet RG 1998-573 hvor det uttales at «rettsstrid er det – stikkordsmessig - når gjerningsmannen vet at handlingen er samfunnsskadelig eller bærer preg av interessekrenkelse». Avgjørelsen er avsagt i lagmannsretten, og har dermed ikke prejudikatsverdi. Uttalelsen stemmer imidlertid godt med hva som ellers forstås under rettsstridsbegrepet.

⁸⁷ Lov 4. september 2015 nr. 91 om posttjenester (postloven)

bestemmelsens fjerde ledd, hvor det heter at taushetsplikten ikke er «til hinder for at politiet undersøker om en postsending inneholder narkotika». Ordlyden uttrykker på dette punktet kun grensene for postmannens taushetsplikt i den forstand at han ikke gjør noe feil ved å kontakte politiet dersom en pakke inneholder narkotika. Det kan derimot ikke trekkes ut fra ordlyden noen plikt til å kontakte politiet i så måte.

I forarbeidene til loven er det ikke presisert noen handleplikt for postmannen ut over hva som følger av ordlyden til loven, og i de interne retningslinjene for postvesenet omtales ikke narkotika.⁸⁸ Det er i det hele tatt mangel på kilder som uttrykker noen intern forventning om at en postmann skal kontakte politiet i den situasjonen som her er for øyet, hverken etter postloven eller straffeloven. I så måte mangler postmannen en rettslig oppfordring til å reagere på at han frakter narkotika, og det vil på den andre siden virke hardt å straffe vedkommende for å oppbevare stoffene. Konklusjonen synes i det hele tatt å lande på at postmannen handler innenfor hva som kan betraktes som normal atferd og i tråd med spillereglene som gjelder på det livsområdet postmannen opererer på. Oppbevaringsbegrepet må således tolkes innskrenkende for denne situasjonen, og postmannen kan ikke straffes for «ulovlig» å ha oppbevart narkotika under transporten.

5.4.2 Når en ektefelle oppbevarer

I det følgende vil det vurderes det om en ektefelle risikerer straffansvar for ikke å reagere mot at den andre har brakt narkotika inn i felles bolig. Deretter vurderes det om enkelte medvirkningshandlinger kan tolkes innskrenkende under henvisning til den pressede situasjonen som ektefellen befinner seg i.

Spørsmålet om en ektefelle risikerer straffansvar for ikke å reagere mot at den andre bringer narkotika inn i felles bolig, har vært til behandling i Høyesterett ved to anledninger.⁸⁹ I den første av disse avgjørelsene var tilfellet at ektemannen til en kvinne hadde brakt hasj inn i deres felles leilighet. Kvinnen ble skuffet og sint, men hjalp deretter til med å pakke inn hasjplater slik at de kunne klargjøres for salg. Dette ble ansett tilstrekkelig for å konstatere medvirkning til overdragelse.⁹⁰ Ettersom medvirkning fordrer en form for positiv tilskyndelse

⁸⁸ Se Prop. 109 L (2014-2015) s. 47 siste avsnitt under «Departementets vurdering». For de interne retningslinjene vises det til Forskrift 19. september 2015 nr. 1063 (postforskriften)

⁸⁹ Se Rt. 1998-459 og Rt. 2005-934

⁹⁰ Avgjørelsen bruker ikke disse ordene eksplisitt. Retten uttaler at hun «medvirket til pakking» av hasjen, og at hennes medvirkning bestod i «ulovlig befatning med ca 600 gram hasj» s. 461 i dommen første og tredje avsnitt.

ble hun imidlertid ikke dømt for medvirkning til oppbevaring.⁹¹ En ektemann trenger ikke samtykke for å bringe noe inn i felles bolig.

I den andre saken var også tilfellet at mannen hadde brakt narkotika inn i felles bolig. Den 15. november det aktuelle året bar de sammen narkotikaen ut av boligen idet politiet slo til. Tiden forut for dette kom Høyesterett i tråd med kravet til positiv tilskyndelse at ektefellen hans ikke hadde medvirket til oppbevaring.⁹² Derimot ble hennes rolle i å bære stoffene ut av huset ansett som medvirkning til oppbevaring, og hennes straff ble idømt i tråd med handlingen.⁹³ I begge avgjørelsene ble kvinnenens bidrag ansett så alvorlig at de medførte lengre fengselsstraff. Dette kan virke logisk når en tar i betraktning at kvinnenens medvirkning bestod i å klargjøre stoffene for spredning, noe som bryter med det viktige spredning- og omsetningshensynet som ble presentert under kapittel 2.1.1.⁹⁴

Med dette som bakgrunn kan ikke en ektefelle straffes for medvirkning til oppbevaring dersom vedkommende forholder seg passiv til at den andre har brakt narkotika inn i felles bolig. Det foreligger i en slik situasjon ingen positiv tilskyndelse.⁹⁵

I de to behandlede Høyesterettsavgjørelsene ble imidlertid begge kvinnene satt i en svært vanskelig situasjon. De fikk begge narkotika under delvis besittelse uten å ønske det selv, og deres handlinger som siktet mot spredning kan like gjerne betraktes som handlinger med formål å bli kvitt stoffene i en situasjon hvor nærstående risikerer alvorlig straffansvar for oppbevaring. Det bør med dette som bakgrunn spørres om noen handlinger som i utgangspunktet går innunder medvirkningsansvar skal tolkes innskrenkende for ektefellen ut fra den pressede situasjonen.⁹⁶

Medvirkningshandlingene blir dermed ikke konkretisert til lovens gjerningsbeskrivelse for hvilken befatning som er straffbar, men retten må forstås dit hen at de dømmer for medvirkning til overdragelse ettersom ektemannen drev salgsvirksomhet jf. avgjørelsen s. 461 andre avsnitt.

⁹¹ Det er ikke tilstrekkelig for medvirkning at man forholder seg passiv til den straffbare handlingen jf. blant annet Rt. 1926-581 og Rt. 1957-476 som begge blir henvist til i avgjørelsen.

⁹² Avsnitt 15 i avgjørelsen.

⁹³ Avsnitt 19 i avgjørelsen.

⁹⁴ Begge sakene ble behandlet under dagjeldende straffelov § 162.

⁹⁵ Se Rt. 2012-492 avsnitt 11 hvor det fremheves at det ikke er tilstrekkelig for medvirkning at man befinner seg i et rom hvor man vet det oppbevares narkotika.

⁹⁶ Regler til vern mot inkriminering av nærstående fremgår av delvis av straffeprosessloven §§ 122 og 123

Også for denne situasjonen blir det aktuelt å vurdere handlingene som isolert sett utgjør medvirkningshandlinger under det Høyesterett har omtalt som et utslag av normal atferd og i tråd med spillereglene på livsområdet som for saken gjør seg gjeldende.⁹⁷

På den ene siden kan det for denne situasjonen fremheves at det i etablerte samliv eksisterer en større eller mindre grad av lojalitet mellom ektefellene. I det den ene av dem befatter seg med kriminell virksomhet vil den andre settes i en presset situasjon, og det kan fremstå som normalt å utøve medvirkningshandlinger for å minimere risikoen for at en nærstående straffes. Disse forholdene taler i retning av at § 231 må tolkes innskrenkende for medvirkningens vedkommende.

På den andre siden er Høyesterett lite velvillige til å la pressede situasjoner danne grunnlag for å tolke medvirkningshandlinger innskrenkende. Dette følger av at det finnes egne regelsett om nødrett og nødverge som skal ivareta den handlendes interesser under pressede situasjoner.⁹⁸ Er ikke kravene etter disse regelsettene innfridd kan ikke handlinger begått i pressede situasjoner medføre rettmessighet.⁹⁹

Det strafferettslige systemet gir dermed ektefellen et tilstrekkelig vern i det som utvilsomt må fremstå som en vanskelig situasjon. Dermed aktualiseres ikke behovet for en innskrenkende tolkning av § 231 for denne situasjonen. I tillegg vil en innskrenkende tolkning også ramme de situasjoner hvor ektefellen ønsker å medvirke, og dermed uthules straffansvaret for narkotikakriminalitet. Dette er stikk i strid med lovgivers syn på narkotikakriminalitet, og vil i det hele tatt medføre en uholdbar strafferettslig situasjon. Dette trekker avgjørende i retning av at det for denne situasjonen ikke kan anlegges noen innskrenkende tolkning av § 231.

⁹⁷ En presset situasjon kan medføre at ellers klanderverdige handlinger ikke blir klanderverdige likevel.

⁹⁸ straffeloven §§ 17 og 18

⁹⁹ Se Rt. 2004-1392 avsnitt 12

6 Avsluttende betraktninger

6.1 Nyere tids endringer innenfor kriminaliseringen av narkotika

Narkotikakriminalitet har vært et sentralt kriminalpolitisk problem siden 1970-tallet.¹⁰⁰ Det er liten tvil om at narkotika volder stor skade både for enkeltindivider og samfunnet som et hele, og strafferetten har av den grunn vært et av de viktigste virkemidlene i forsøket på å bekjempe narkotikakriminaliteten.¹⁰¹

I nyere tid er det økende grad blitt erkjent at det er lite hensiktsmessig med straff overfor tunge rusmisbrukere. Derfor er det gjort innhugg i straffansvaret for bruk og besittelse av narkotika etter legemiddeloven § 24 jf. § 31 gjennom brukeromsloven § 4.¹⁰² Det er imidlertid langt flere grupper i samfunnet som bruker narkotika enn de som den siste loven er ment å gjelde for, og det utredes i disse dager om bruk og besittelse av narkotika skal flyttes fra justissektoren til helsesektoren.¹⁰³

Dette innebærer en nedkriminalisering, uten at det er enkelt å vite hva denne nedkriminaliseringen nærmere består i. For denne delen av oppgaven tas det dermed utgangspunkt i forslaget om avkriminalisering av eget narkotikabruk som ble fremført i forarbeidene til straffeloven 2005, og hvilke konsekvenser en slik avkriminalisering vil ha for oppbevaringsvilkåret i § 231.¹⁰⁴

6.2 Avkriminalisering av narkotika til eget bruk – konsekvenser for oppbevaringsvilkåret i § 231

I en liberal rettsstat er utgangspunktet at det er kriminaliseringen som skal begrunnes, ikke unnlåtelsen av å kriminalisere.¹⁰⁵ Av den grunn bygger straffeloven 2005 på et skadefølgeprinsipp som går ut på at det først og fremst er handlinger som «på en eller annen

¹⁰⁰ Andenæs 2008 s. 240

¹⁰¹ Dette illustreres av at strafferammen for narkotikakriminalitet etter straffeloven 1902 § 162 hadde en strafferamme på 6 år frem til 1972 hvor den ble forhøyet til 10 år. Deretter ble den forhøyet til 15 år i 1981, og endelig 21 år i 1984. Strafferammen er videreført til straffeloven 2005 jf. § 232 andre ledd.

¹⁰² Lov 2. juli 2004 nr. 64 om ordning med brukerrom for inntak av narkotika

¹⁰³ Se fotnote 10

¹⁰⁴ Det finnes rikholdig litteratur vedrørende avkriminalisering mer generelt. Se til eksempel Fusdahl: «En helhetlig angrepsvinkel til narkotikaproblemet», Andorsen: «Straff og narkotika – hvor går vi?» og Giertsen: «Stoltenberg-utvalget og dagens narkotikapolitikk – endringer eller fortsettelse?»

¹⁰⁵ Se Grønning, Husabø og Jacobsen 2016 s.48

måte medfører skade eller fare for skade, som bør straffesanksjoneres».¹⁰⁶ Videre er det skade på andre interesser enn sine egne man legger i et slikt skadefølgeprinsipp ettersom straffeloven ikke inneholder straffebud mot å skade seg selv.

I dette perspektivet virker det i tråd med strafferettens system å avkriminalisere narkotika til eget bruk. De mer indirekte skadene narkotikabruk fører med seg for de nærstående til narkotikabrukeren burde prinsipielt sett ikke endre på dette.¹⁰⁷ For eksempel vil feilernæring eller spillavhengighet ha liknende konsekvenser som narkotikabruk for de nærstående uten at dette er gjort til gjenstand for kriminalisering.¹⁰⁸

På den andre siden må det fremheves at narkotikabruk er noe samfunnet helst skulle sett seg foruten, og en avkriminalisering vil etter all sannsynlighet ikke minske bruken av narkotika. Tvert imot er det rimelig å anta at en avkriminalisering vil føre til økt bruk og tilhørende omsetning. Dette legger forholdene til rette for at de kriminelle distributørene får et mer gunstig marked og dermed bedre inntjening gjennom sin kriminelle virksomhet. Dette er stikk i strid med formålene bak § 231.

I tillegg til betraktningene i forrige avsnitt vil en avkriminalisering av narkotika til eget bruk medføre vanskeligheter i grensedragningen mellom straffri besittelse av narkotika på den ene siden og straffbar oppbevaring etter § 231 på den andre. Dette illustreres godt ved at besittelse av 13,14 gram hasj subsumeres under straffeloven, ikke legemiddeloven.¹⁰⁹ Å operere med en skarp grense mellom den straffrie besittelse og den straffbare oppbevaringen ut fra synspunktet om spredningsfare virker kunstig siden det på begge sider av den skarpe grensen kun vil foreligge minimal spredningsfare. I tillegg vil den skarpe grensen som her diskuteres si lite om klanderer til den som har besittelsen.

De lovtekniske utfordringene som ble presentert i forrige avsnitt vil også ha konsekvenser for befolkningen for øvrig. Dagens system kjennetegnes av at man ikke bør befatte seg med narkotika dersom man vil operere på riktig side av loven. Dette må antas å være kjent for de aller fleste, og sikrer på den måten hensynet til forutberegnelighet. En avkriminalisering til

¹⁰⁶ NOU 2002: 4 s.79

¹⁰⁷ Disse mer indirekte skadene ble ansett avgjørende for å opprettholde kriminaliseringen av narkotika ved forberedelsen til straffeloven 2005 jf. Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 93

¹⁰⁸ Se Jacobsen og Taslaman 2018 pkt. 4.7

¹⁰⁹ Se Rt. 2005-1319 avsnitt 14

eget bruk svekker denne forutberegneligheten ved at det i større grad enn tidligere oppstår spørsmål om den mengde narkotika man har under besittelse er straffbar eller ikke.

Hvis man godtar premisset om at en avkriminalisering fører til mer narkotikabruk, vil som nevnt distributørene få et større marked og bedre inntjening. Ved deres virksomhet vil de dermed oppbevare større mengder narkotika enn tidligere, og således risikere strengere straffansvar.¹¹⁰ En avkriminalisering til eget bruk vil på denne måten utfordre kapasiteten til straffegjennomføringsapparatet. I tillegg vil en avkriminalisering utfordre kapasiteten til politiet og domstolene.¹¹¹

Tilbake står en igjen med et inntrykk av at avkriminalisering til eget bruk har negative konsekvenser både for § 231 som et hele og for oppbevaringsvilkåret spesielt. I relasjon til det siste oppstår vanskelige spørsmål både lovteknisk og prinsipielt. Videre kan en avkriminalisering til eget bruk medføre klare negative konsekvenser for strafferettsapparatet.

Uten å være uttømmende illustrerer disse forholdene hvor kompliserte kriminaliseringsspørsmål er i relasjon til narkotikakriminalitet. Det er forståelig at det fra politisk hold ønskes å gjøre endringer i narkotikapolitikken når en ser hen til hvor begrenset suksess man har hatt med en totalforbudslinje. Likevel, hvis målet er å begrense narkotikaens skadeomfang til de direkte skadene som følger av bruk kreves det store endringer i norsk lovgivning som ikke bør begrenses til avkriminalisering av eget narkotikabruk. Meningen med denne oppgaven er ikke å vurdere hvilke endringer som i så fall bør foretas, men tiden virker moden for å tenke nytt vedrørende staten sitt eget ansvar for å distribuere narkotiske stoffer på en forsvarlig måte. En slik løsning burde naturligvis ikke medføre at man stopper reguleringen av den kriminelle narkotikaomsetningen som behandles under straffeloven. Dette virker som en mulig løsning for å begrense kriminaliteten som skjer etter § 231.

¹¹⁰ Se § 232 bokstav b.

¹¹¹ Dersom politiet ikke fortsetter å prioritere narkotikakriminalitet etter en avkriminalisering til eget bruk legger man til rette for tung kriminalitet og svart økonomi. En nedgang i politiets prioritering virker dermed lite sannsynlig. At det i alt foreligger 643 straffesaker for norske lagmannsretter subsumert under straffeloven 2005 § 231 illustrerer hensynet til domstolsapparatets kapasitet. [Lovdata 26.05.19]

7 Litteraturliste

Lov

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grunnlov (Grunnloven)

Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (Straffeloven)

Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)

Lov 29. mai 1953 nr. 3 om hittegoods (Hittegoodsloven)

Lov 4. desember 1992 nr. 132 om legemidler m.v. (Legemiddeloven)

Lov 21. mai 1999 nr. 30 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (Menneskerettsloven)

Lov 22. mai nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven) [OPPHEVET]

Lov 20. juni 1964 om legemidler og gifter (Legemiddeloven) [OPPHEVET]

Lov 4. september 2015 nr. 91 om posttjenester (Postloven)

Lov 2. juli 2004 nr. 64 om ordning med brukerrrom for inntak av narkotika (Brukerromsloven)

Endringslover

Lov 14. juni 1968 nr. 4 om ny §162 i straffeloven

Lov 8. juni 1984 nr. 57 om endringer i straffelova m.v. (narkotikalovbrot, ran og heleri).

Forskrift

Forskrift 18. september 2015 om post (postforskriften) [DELVIS TRÅDT I KRAFT]

Lovforarbeider

NOU 2002:4 Ny straffelov

Ot. prp. nr.22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Ot. prp. nr. 46 (1967-1968) Om lov om endrede straffebestemmelser for overtredelser av regler i lovgivningen om narkotika m.m.

Innst. O. XI (1967-1968) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endrede straffebestemmelser for overtredelser av regler i lovgivningen om narkotika m.m.

Ot. prp. nr 23 (1983-1984) Om lov om endringer i straffeloven m.v. (narkotikalovbrudd, ran og heleri)

NOU 1982: 25 Narkotikalovbrudd, ran og heleri

Ot. prp. nr. 73 (1952) 1. Lov om hittegods. 2) Lov om rett for håndverkere m.v. til å selge uavhentede ting.

Ot. prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)

Prop. 109 L (2014-2015) Lov om posttjenester (postloven)

Rettsavgjørelser

Rt. 1926 s. 581

Rt. 1936 s. 826

Rt. 1957 s. 476

Rt. 1963 s. 735

Rt. 1972 s. 243

Rt. 1979 s. 190

Rt. 1979 s. 1492

Rt. 1983 s. 1310

Rt. 1986 s. 171

Rt. 1986 s. 1318

Rt. 1994 s. 203

Rt. 1997 s. 1821

Rt. 1998 s. 459

Rt. 2001 s. 1379

Rt. 2001 s. 1671

Rt. 2002 s. 1530

Rt. 2003 s. 1461

Rt. 2004 s. 1392

Rt. 2005 s. 934

Rt. 2005 s. 1319

Rt. 2005 s. 1524

Rt. 2006 s. 964

Rt. 2006 s. 1190

Rt. 2007 s. 950

Rt. 2007 s. 1559

Rt. 2008 s. 1325

Rt. 2008 s. 1491

Rt. 2009 s. 780

Rt. 2010 s. 481

Rt. 2010 s. 449

Rt. 2012 s. 492

Rt. 2012 s. 686

Rt. 2013 s. 1442

Rt. 2014 s. 238

HR-2018-581-U

RG 1998 s. 573

THEDM-2011-137405

Rundskriv

Riksadvokatens rundskriv av 30. oktober 1998 del II nr.1/1998

Juridisk teori

Matningsdal, Magnus, *Norsk spesiell strafferett*, 2. utgave (Oslo 2016)

Gröning, Linda, Erling Johannes Husabø og Jørn Jacobsen, *Frihet, forbrytelse og straff* (Bergen 2016)

Andenæs, Mads Henry, *Rettskildelære*, 2. utgave (Oslo 2009)

Andenæs, Johs, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, (Oslo 2008)

Tøssebro, Henriette, *Rettsstrid – En strafferettslig studie* (Oslo 2016)

Monsen, Erik, *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk* (Oslo 2012)

Tande, Knut Martin, «Individuelle valg og vurderinger i rettsanvendelsesprosessen», *Jussens Venner* 01/2011

Jacobsen, Jørn og Selma Taslaman, «The Norwegian Criminal Regulation of Drugs: An Overview and Some Principled Challenges», *Bergen Journal of Criminal Law and Criminal Justice*, 19. mai 2018

Fusdahl, Thor A. «En helhetlig angrepsvinkel til narkotikaproblemet» *Kritisk Juss* 1996 s. 32

Andersen, Kjell V. «Straff og narkotika – hvor går vi?» *Kritisk Juss* 1995 s. 104-113

Giertsen, Hedda «Stoltenberg-utvalget og dagens narkotikapolitikk – endringer eller fortsettelse?» *Kritisk Juss* 2010 s. 273-284

Nettsteder

<https://rusreformutvalget.no/mandat/> (1. juni 2019)

<https://www.rusreform.no/nyheter/2019/1/10/gjeste-blogginlegg-ruspolitiske-endringer-i-verden-avkriminalisering-og-regulering-2018> (1. juni 2019)

<https://sml.snl.no/folkehelse> (1. juni 2019)

<https://www.nrk.no/sorlandet/hver-eneste-dag-sendes-narkotika-i-post--barn-helt-ned-i-13-arsalderen-bestiller-det-pa-nett-1.14527604> (1. juni 2019)

